

ISSN 1303-4400

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE

Denizli

Yerel Tarih ve Kültür Dergisi

Sayı:12 (Ekim-Kasım-Aralık 2006)

Vakfımız; Atatürk'ün işaret ettiği çağdaş ülkeler arasındaki layık olduğumuz yeri atabilmemizin ve içinde bulunduğumuz ekonomik, sosyal ve uluslararası sorunların çözümünün "EGİTİM" olduğu gerçeğinden hareket ederek 13.12.1999 tarihinde Abalıoğlu Ailesi tarafından kurulmuştur.

Eğitim-Kültür-Sanat ve spor çalışmalarını kurumsallaştırmak, gençliğe ve topluma yararlı hizmetler sunarak ülkemizin sosyal ve kültürel yönden ilerleyip gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla Holding bünyesinde İstasyon Caddesinde hizmet veren vakfımız, Eylül 2004 tarihinden itibaren çalışmalarını İstiklal Caddesindeki adresinde sürdürmektedir.

Faaliyetlerimiz

Atatürk ilke ve Devrimlerine, Laik ve Demokratik Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı ve bütünlüğüne bağlı, başarılı ve maddi imkanları bulunmayan üniversite öğrencilerine Ekim-Haziran aylarını kapsamak üzere karşılıksız burs veriyoruz.

Ayrıca muhtaç durumdaki ailelerin ilk ve ortaöğretimine devam eden çocuklarına ders araç gereci, kitap, kırtasiye, yardımı yapılmaktadır. Dershane giderlerini üstleniyoruz.

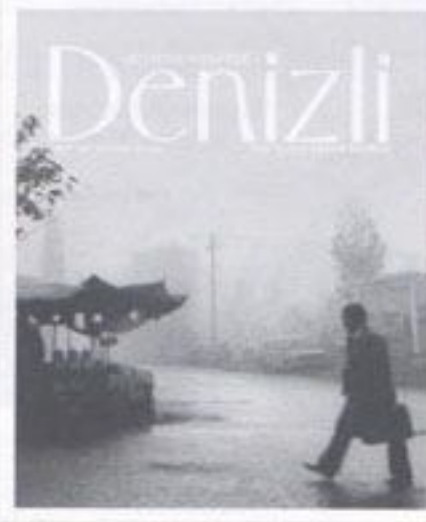
Cafer Sadık Abalıoğlu, Zaferiye Abalıoğlu, Dentaş İlköğretim Okulu ve Er-Bakır Fen Lisesi başta olmak üzere, okullarımızın faaliyetlerine sponsorluk yapıyor, okulların çeşitli bakım onarım, malzeme araç-gereç ihtiyaçlarını karşılıyor.

Toplumun pek çok kesimini eğitici ve aydınlatıcı konferanslar, söyleşiler ve toplantılar ile yakındırabilmek amacı ile Milli Eğitim Müdürlüğü ve okul aile birlikleri ve çeşitli kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak, konularında uzman kişilerin katkılarıyla sosyal yaşamı destekleme faaliyetleri gerçekleştiriyoruz. (Aile Planlanması, Çağdaşlık ve Kentlilik Bilinci, Kanserden Erken Tanı, Şiddetin Toplumsal Boyutu, Sigara ve Madde Bağımlılığı ve Zararları vb.)

Denizli sosyal yaşamını geliştirmek, geçmişten günümüze yaşanan tarih, kültür ve sanat olaylarını yeni nesilleri aktarmak ve Denizli belleğine sahip çıkıp, yaşatmak amacıyla; Vakfımız sponsorluğunda, "GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DENİZLİ DERGİSİ" adlı 3 ayda bir yayınlanan bir dergi çıkarıyoruz.

Bünyesinde klasik ve sanal kütüphaneyi barındıran, toplumun her kesiminden insanların yararlanacağı, eğitim ve kültür yuvası olmasını hedeflediğimiz, kentimizin mimari özelliğini taşıyan bir "Denizli evi" ni 2004 Ekim ayında Cafer Sadık Abalıoğlu Eğitim ve Kültür Vakfı olarak hizmete açtık.

Benzer çalışmalarımız, çocuklarımıza, gençlerimize desteklerimiz sürecektir...

Kapak Fotoğrafı
Mehtmet Çakar
(Halk Caddesi - 1974)

Gecmisten Günümüze
DENİZLİ
Yerel Tarih ve Kültür Dergisi
(Üç aylık dergi)

Adına
İmtiyaz Sahibi
M. Ali Abaloğlu

Genel Yayın Yönetmeni
Ömer Gökmen (Sorumlu)

Yayın Danışmanı
Prof. Dr. Onder Göçgün

Editör
Süleyman İnan

Editör Yardımcısı
Selim Parlaz

Yayın Kurulu
Önder Göçgün
Ömer Gökmen
Süleyman İnan
Metin Türktaş
Faruk İnceoğlu
Coskun Önen

Koordinatör
Besim Ogelman

Tasarım - Uygulama
Mac Art Tanıtım
www.macarttanitim.com

Baskı - Çift
Türker Ofset

İletişim
Cafer Sadık Abaloğlu
Eğitim ve Kültür Vakfı
İstiklal Cad.
No:12 20100
DENİZLİ
Tel: 258 241 04 09
www.abaloglu.com.tr/dergi.htm

Yazılar, yazarların yasal sorumluluğu
altındadır.

Gönderilen yazılar geri
gönderilemez.
Dergide yayımlanan
yazı ve dökümanların
tamamının veya
bir kısmının yeniden
yayımlanması için
izin gerekmektedir.

Dergi Ücretsizdir.

Merhaba

Önemi her geçen gün biraz daha farkedilen dergimizin 12. sayısı elinizde.

Muhakkak ki dergimiz, Denizli'de pek çok insanda tarihe ve kültüre merak uyandırmaktadır. O kadar ki, dergide yer alan bazı yazılar, yerel ve ulusal medyada yer buluyor ve atıf yapılmak üzere bizden istenen izinlerle alınıyor. Uzağımızda değil, hemen yanı başımızda bazen kayıp giden başkaca değerlerin saklı olduğunu dergi ile fark edebildik.

Benim de söyleyeceklerim, anlatacaklarım var diyenlerin sayısı, epey fazla kayıtlarımızda. Bundan öte, kimilerinin yok dediği Denizli'nin "resmî" tarihinden kesitler sunduk.

Dergi, bu anlamda bir ölçüde kamu işlevi gördü. Kent arşivi ve belleği, kent kütüphanesi olguları daha çok önemsenmeye başlandı.

Denizli'nin hakkettiği sanayi şehri unvanından başka, bir "kültür şehri" olduğu vurgusuna ciddi bir katkı yaptık, yapıyoruz da....

Bunu çeşitli ortamlarda bize dile getirilen sözlerden, vakıf binasında bulunan dergiye ait deftere yazılanlardan ve okuyucularımızdan aldığımız mektuplardan anlıyoruz.

Bu sayıda yine ilginizi çekeceğini umduğumuz yazılara yer vermeye çalıştık.

Bir dahaki sayıda buluşmak dileğiyle, sağlıklı kalın.

Editörden

İçindekiler

3-9

Ahmet Dartar

Önder GÖÇGÜN

10-15

Yatağan

Şerif KUTLUDAĞ

16-18

Cumhuriyetin İlk Yıllarında
Denizli'de Basın ve Yayın Hayatı

Tahir KODAL

19

Arşivden Bir Belge

Süleyman İNAN

20-21

Fotograf

Mehmet ÇAKIR

22-26

Hasan ÇÖLGEÇEN

Metin TÜRKTAŞ

27-29

Denizli Milletvekilleri

Selim PARLAÇ

30-36

Arık Arıtma Adağı

Nizami ÇUBUK

37-40

Mehmet YILMAZ

Ali Rıza ERDEM

Denizli'den yetişen değerler:

Gücünü ve gönülünü, Denizli'nin ticaret sektörüne, özellikle de Denizlispor'a veren, bu kulübün fedakâr, seçkin ve aynı zamanda "Ömür Boyu Onursal Başkanı":

Ahmet Darta

Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN

Pamukkale Üniversitesi Öğretim Üyesi

İnsan vardır, şu dünyaya gelir gider, ama bir eser ve iz bırakmaz; bırakmadığı için de, zamanla unutulmaya mahkûmdur ve gerçekten, unutulur gider. İnsan da vardır ki, yaşadığı müddetçe hayırlı ve faydalı işler yapar. Sonuçta, bunlarla kalıcı eserler, izler ve şairin ifadesiyle, "bir hoş sadâ" bırakarak, yüce âleme geçer. Bu kimseler, her zaman ve her yerde güzel sözlerle, minnet, şükran duygularıyla ve nihayet rahmetle anılırlar; çünkü onlar, hayatlarında yaptıkları yararlı hizmetlerle bunu hak etmişlerdir.

İşte, 28 Eylül 2006 günü aramızdan ayrılan, şehrimizin seçkin evlâdı merhum Ahmet Darta ağabeyimiz, bu ikinci gruba dâhil bir değerimizdir.

1943 Yılında

Ahmet Dartar Kimdir?

10 Ocak 1927 tarihinde Denizli'de doğmuştur. İlköğretim eğitimini İstanbul Galatasaray Lisesi'nde alan Ahmet Dartar'ın sporla tanışması ve Galatasaray sevgisi, bu yıllarda başlamıştır. Döneminin spor hayatında, en aktif öğrencilerinden birisi olan Ahmet Dartar; insancıl, sıcak kişiliği ile Galatasaray Lisesi'nde güzel dostluklar kurmuş, bu dostluklar Denizlispor yönetiminde bulunduğu dönemde de ona büyük katkı sağlamıştır. İçindeki büyük Galatasaray sevgisiyle, oğullarına Turgay ve Metin adlarını vermiştir.

Çocuklarının iyi bir eğitim alabilmeleri için, o dönemde onları İstanbul'a Galatasaray Lisesi'nin İlköğretim kısmına gönderen, eğitimin önemine inanan ileri görüşlü babası Mustafa Dartar'ın genç yaşta vefatı etmesiyle, tahsilini yarıda bırakıp, henüz 13 yaşında iken Denizli'ye dönerek, ağabeyi Mehmet Dartar ile birlikte ilk işi, züccaciyelik ile ticaret hayatına atılmak zorunda kalmıştır.

1948 yılında, merhum Hacı Ahmet Baki Yağcı'nın kızı Mesude Hanım ile evlenmiş, bu evlilikten; beş çocuğu ve 9 torunu olmuştur.

Her başarılı ve saygın kişinin arkasında eşinin olması, Ahmet Dartar için de geçerliydi. Eşi Mesude Hanım; akli, zekâsı, sağduyusu ile eşine her konuda özveriyle destek olarak, aldığı tüm kararlara saygı duymuştur. Akıyla ve yüreğiyle, hep yanında yer almış, daima müşfik bir anne ve fedakâr bir eş olmuştur.

Ticaret hayatına, 1950'li yıllarda petrol istasyonu işletmecisi olarak devam eden Ahmet Dartar, 1964 senesinde işini genişleterek, Söke'ye taşınmış ve yedi sene Söke'de ticaret yaptıktan sonra, tekrar Denizli'ye dönmüştür. Bu sektörde, yıllarca oğlu Mehmet ile İzmir'de, diğer oğulları Turgay ve Metin ile de Denizli'de çalışmalarını sürdürmüştür. Çocuk denecek yaşta ticaret hayatına atılan Ahmet Dartar; dürüstlüğü, çalışkanlığı ve iş ahlâkı ile Denizli'de saygın bir yer edinmiştir.

Sporla ilgisi, gençlik yıllarında Denizli'nin önde gelen futbol takımlarından Çelik spor ile başlayan Ahmet Dartar, 1966 yılında kurulmuş bulunan Denizlispor Kulübü'ne, 1982-1983 sezonundan itibaren Başkanlık yapmıştır. İşe yüreğini koyması, azmi, doğru ve hızlı karar alması, idarecilikteki kıvrak zekâsı, disiplinli ve takipçi çalışma anlayışı, başarılı bir "lider" olmasını sağlamıştır. Başkanlığında Denizlispor'un yönetiminde başta Doğan Demircioğlu olmak Denizli'nin önde gelen isimleri yer almış, döneminde, bütün Denizli şampiyonluğa kilitlenmiş, bu yüksek katılım ve

yaratılan müthiş heyecan, takımın motivasyonunu ve başarısını sağlamıştır. Denizlispor, O'nun Başkanlığının ilk yılında 1.Lig'e çıkmış ve ilk yılını 7. sırada tamamlamıştır.

1984-1985 sezonunda, sahada başarılı olan Denizlispor'un üstünde karabulutlar dolaşmaya başlamış ve saha dışı güçlerin, masa başındaki oyunlarıyla Denizlispor 2. Lig'e düşürülmek istenmiştir. Ahmet Dartar, bu defa kendisini bir hukuk mücadelesinin içinde bulmuş, aynı azim ve iş takipçiliği ile takımın haksızlığa uğramasını engellemiş, Danıştay nezdinde verdiği mücadeleyi kazanarak, Denizlispor'un, hakkı olan 1. Lig'de kalmasının sağlamıştır.

9 yıllık Denizlispor Kulübü Başkanlığı'nda, "Efsane Başkan" unvanını kazanarak, gönüllerde taht kuran Ahmet Dartar, kendisinden sonra gelen yönetimlerle de bilgi ve tecrübesini severek paylaşmıştır.

Ahmet Dartar'ın sporla ilgisi, sadece futbol ile de sınırlı kalmamış, güreşte, Türkiye'nin dünya şampiyonu, Denizli'nin de Türkiye şampiyonu olduğu o yıllarda, Denizli'de güreş sporuna da yöneticilik yaparak hizmette bulunmuştur.

Ev İçinde, Nasıl Bir Eş ve Baba İdi?

58 yıllık hayat arkadaşı Mesude Hanım, Ahmet Bey ile ilgili olarak şunları anlatmaktadır:

"Yaşamayı çok severdi. Hayata hep olumlu yönleriyle bakardı. Ailesine çok bağlıydı. Kendisinin ve aile fertlerinin doğum günleri ve evlilik yıldönümleri, O'nun gözünde bir araya gelme, toplanma ve eğlenme için iyi birer fırsattı. Özellikle 50. evlilik yıldönümümüz, bütün aile için unutulmayacak güzelliklerle dolu bir şekilde kutlanmıştı. Bayram tatillerinde bütün aileyi toplayıp, şehir dışında tatil yapmayı, severek organize ederdi.

Doğayı da çok severdi. Yazlık evlerimiz dâhil Denizli'deki evlerimizin ağaçlarının ve çiçeklerinin bakımı için bıkmadan, yorulmadan koşuştururdu. Her çiçek, dal ve yaprak kendisi için ayrı bir anlam ve önem taşırdı.

En önemli ilkesi ise, dürüstlüktü. İş hayatında yalanı ve bilhassa haramı hiç sevmezdi. Haline şükrederdi ve hep: "Allah bereket versin." diyerek kanaat ederdi. Doğruluğuna inandığı fikrin de, sonuna kadar takipçisi olurdu. Yanında çalışanlara eşit davranır, onları kendinden kabul ederdi.

Ahmet Dartar, 11 yaşında iken

Kendisine iyilik edenleri ve yardımda bulunanları hiçbir zaman unutmazdı. Tam anlamıyla vefalı bir halk adamıydı. Onun için iyi ilişkiler, insan ve insanlık daima maddiyattan önce gelirdi."

Büyük oğlu, Mehmet Dartar ise, babasını şöyle dile getirmektedir.

"Vaktiyle, 'Taçsız Kral' ünvanı ile şöhret bulmuş Galatasaray'ın efsane oyuncusu Metin Oktay, askerliğini Denizli'de yapmış. İzinli olduğu günlerde, zamanının çoğunu, kendisini çok seven babamın züccaciye dükkânında geçirirmiş. Babamızın o dönemle ilgili güzel bir anısı vardır. Metin Oktay askerlik döneminde maçlar için komutanından izin alıp Galatasaray'ın lig maçlarında oynuyormuş. Fakat komutanı, galiba kendi takımına karşı olduğu için Fenerbahçe maçına gitmesine izin vermemiş. Ülkemiz spor camiasının yakından tanıdığı Gündüz Kılıç, Coşkun Özarı, Turgay Şeren, Doğan Koloğlu gibi Galatasaray'ın yönetici ve teknik adamları babamın Galatasaray'dan dostları idi. Galatasaray ruhunun ve bu dostlukların verdiği cesaretle babam Metin Oktay'a maça izinsiz çıkmasını ve maç dönüşü komutanın hoşgörüsüne sığınabileceğine önermiş. Metin Oktay'ın babamın tavsiyesiyle izinsiz çıktığı maçı, gene taçsız kralın golleriyle Galatasaray 2-0 kazanmış, ama maçtan sonra Metin Oktay komutanından ceza almaktan kurtulamamış.

Galatasaray'daki İlkokul yıllarımda, okulun yıllar önce talebesi olan ve spor takımlarında yer alan babamın da içinde bulunduğu fotoğraflara bakar, kendisiyle gurur duyar ve böylece O'na olan hasretimi de giderirdim."

Damadı, Sayın Ali Abalıoğlu da, spor ve siyaset sentezli aile içi yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Ben, Dartar ailesine, eşim Meral'le nişanlandığımız 1971 yılında girdim. Babam, sıkı bir Galatasaraylı, ben ise hastalık derecesinde bir Fenerbahçeli idim. Bu yetmezmiş gibi, siyasi olarak da kendisiyle görüşlerimiz farklıydı. Bu bakımdan, baba ile aileye yeni girmiş damat arasında tatlı-sert tartışmalar olurdu. Benim kendi ailemde, gerek sporda ve gerekse siyasette tek seslilik olduğu için, yeni girdiğim Dartar ailesindeki bu demokratik çok seslilik, benim için hayli keyifli oluyordu.

Babamın gençlik yıllarındaki iş arkadaşı ve yakın dostu rahmetli Mösyö Alber Perahya bu aile içindeki tartışmalarımızda beni hınzırca(!) tahrik ederdi. Gençliğin verdiği heyecanla yükselen tansiyonumu indirmek ve beni yumuşatmak da, babamın olgunluğu sayesinde olurdu. Ayrıca, bu tür ortamlar; çok erken yaşlarda iş hayatına atılmış, böylesine tecrübeli bir iş adamının birikimlerinden faydalanmamı sağlardı."

Merhum Ahmet Dartar'ın diğer damadı, Melih Özalp ise, duygularını, kısa ve özlü olarak şu şekilde nakletti.

"Sıcaktın, sevecendin, adıldın, renkliydin.. Apartmanın kapısından içeri girdiğimde, annemle birlikte oluşturduğun sıcak havayı hemen hissederdim.

Bir tek kusurun vardı: Herhangi bir yere, ulaşmak için acele ederdin. Şimdi de yine öyle yaptın! Huzur içinde uyu, baba!"

Dostları ve Sevenleri Ne Diyor?

Ünlü Olimpiyat Şampiyonu güreşçimiz, Sayın Bayram Şit de, O'nun hakkında şu anlamlı görüşlere yer vermektedir :

"Merhum Ahmet Dartar, Denizli için çok değerli bir insandı. Sadece Denizlispor'la ilgilenmedi, Denizli'ye ve tanıtımına katkı sağlayacak bütün çalışmalarda ve özellikle o dönemde güreşte büyük başarı sağlayan bizlere de katkısı çok oldu.

Her zaman yanımızda idi. Uluslararası ve ulusal müsabaka dönüşlerimizde bizleri karşılamak için insanları organize ve onlara liderlik eder, kalabalık gruplarla Denizli'de en güzel şekilde bizleri karşıladı. Bizlere her zaman övgü dolu iltifatlarını sunar, şehrimizde bulunduğumuz süre içerisinde en iyi şekilde ağırlar, arkadaşlarıyla bizlere refakat ederek, köyümüze ve evimize ulaşmamızı sağladı. Denizli'deki çalışmalarımıza sürekli katılıp, her zaman bizi yürekten desteklemiştir."

Denizli'mizin yetiştirdiği bir diğer olimpiyat ve dünya şampiyonu millî güreşçimiz olan Sayın Hasan Güngör ağabeyimiz de; onun vefatı üzerine, hatıralarla dolu bir çizgide şunları kaydetti:

"Spor camiasının hâmisî, hemşehrîlik canlısı, güzel insandı. Güreş yaptığımız 1950'li-60'lı yıllarda antrenmanlara sabahın erken saatlerinde büyük bir neşe ve coşku ile başladık. Biz antrenmana başladıktan kısa süre sonra, sevgili Ahmet Dartar da salona gelirdi. Onun gelişi, bizi daha da coştururdu. Çünkü bilirdik ki, yaptığımız hareketler, güreşe ilişkin sohbetler, bir süre sonra Ahmet Dartar aracılığıyla ulusal spor basınında yer alacaktır.

Ben o zamanlar, genç bir sporcu idim. Denizli'de, Yeşilspor adında bir spor kulübü vardı. Bu kulüp, hem futbol, güreş ve hem de diğer amatör spor branşlarında faaliyet göstermekte idi. Yeşilspor Kulübü'nün güreş hocası, değerli insan Hasan Periz'di. Hasan Hoca, bizim Atatürk'ün istediği 'zeki, çevik ve aynı zamanda ahlâklı sporcular olmamız için başımızdaydı. Güreş ajanımız Ahmet Süer'di. Ahmet Dartar ise, Denizli'deki hâmimizdi.

Bizim, Dünya ve Olimpiyat çapında başarılar elde etmemizde, Denizli halkının yanında bize sahip çıkan insanların da payı çoktu. Sevgili Ahmet Dartar her zaman bizim yanımızda olmuş, bize destek vermiş, bizi yüreklendirmiştir. Bizimle ilgili haberleri, ulusal basına o ulaştırırdı. Yine şampiyona dönüşlerindeki gurur verici karşılama törenlerinde, Ahmet Dartar hep en önlere olmuş, şampiyonluk sevincimizin dalga dalga yurda duyurulmasında ve yayılmasında çok gayret sarf etmiştir."

Bu satırların yazarı olarak benim de kendisini, 1955-60 yılları arasında bir taraftan petrol istasyonu sahibi, diğer taraftan Çelikspor kulübü yönetiminden tanıdığım bu değerli büyüğümüzün; yıllarını, eski Denizli'nin spor hayatına ve özellikle futboluna adanmış bulunan, merhum babam Kaptan, Salih Göçgün'e ayrı bir saygısı ve sevgisi vardı. Çünkü merhum Dartar, çok kadirbilir bir kişiliğe sahipti.

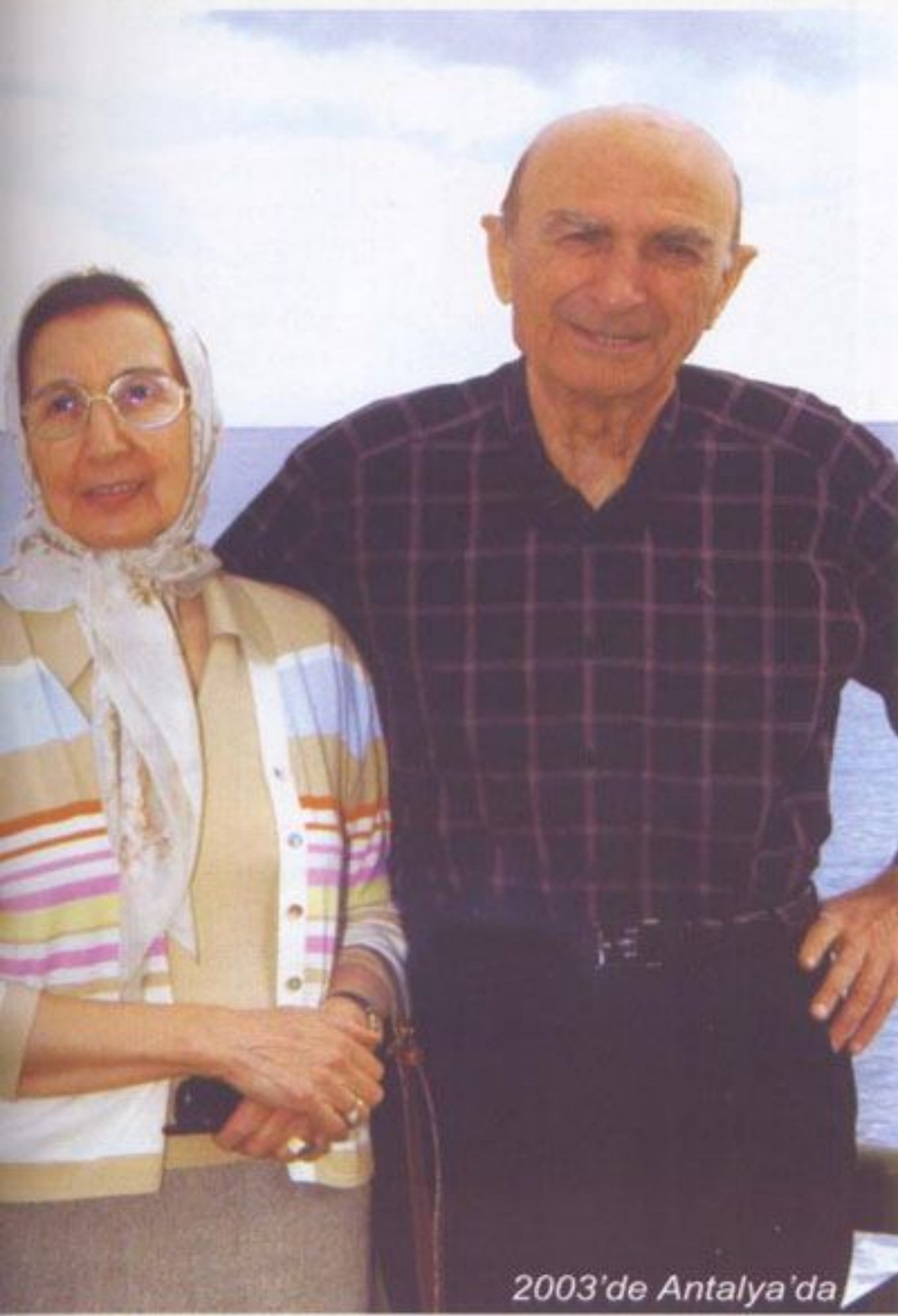
Denizli'ye ve spor hayatına hizmeti olanları unutmaz, hallerini hatırlarını sorar, onlara karşı hep şükran duyguları ile dolu olurdu.

1966'dan beri Denizli'de, Göçgün Spor Mağazası'nı çalıştıran kardeşim Dünder Göçgün'ün verdiği bilgiye göre de; "Türk futbolunun unutulmaz isimlerinden Kadri Aytaç ve Altan Santepe'nin Denizlisporun teknik direktörü oldukları ve babamın bilgi ve tecrübesinden yararlandıkları yıllarda; Ahmet Dartar da eski sporcu ve kaptan olan babamla diyalogu çok sever; bilgi edinmeye büyük önem ve öncelik verirdi."

21 Kasım 1948, Anne Evinin Bahçesinde

Benim, şahsen tanıdığım merhum Ahmet Dartar; Denizli insanının her zamanki vakarlı, olgun, sakin, sabırlı; ancak haksızlıklar karşısında kabına sığmayan, coşkun ve taşkın özelliklerini hemen daima üzerinde taşımıştır. Takımın oyuncusu, teknik ekibi ve taraftarı ile birlik ve bütünlüğü sağlandığı takdirde, bütün güçlüklerin üstesinden gelinebileceği ve

2003'de Antalya'da

aşılamayacak engel kalmayacağına hep inanmıştır. Birlik ve bütünlüğün sağlanmasının en önemli şey olduğunu tam bir inanç ve kararlılıkla dile getirenlerden birisi olmuştur.

Şu anda, Denizlispor Kulübü'nün Başkanı olan Sayın, Ali İpek'in deyiimiyle: "Ahmet Dartar, Denizlililerin Denizli'yi ne şekilde savunabileceğini, Denizli'ye ve sporuna nasıl sahip çıkabileceklerini öğreten insandı. O, yıllarca Denizlispor için hem vaktini ve hem de parasını seve seve harcayan bir kimse idi. Çok şeyde önderlik yaptı. Başarıya ulaşmanın en büyük ilkesinin birlik beraberlik olduğunu biz ondan öğrendik ve bu ilkeyle yolumuza devam ediyoruz."

Denizli Sanayi Odası'nın önceki Başkanları'ndan değerli ağabeyimiz Sayın Feridun Alpat'ın kendisiyle

1998'de 50. Evlenme Yıldönülerinde

ilgili tespitleri ise, şu sözler de ifadesini bulmaktadır : "Ahmet Dartar ağabeyimizin Denizli'nin tanıtımına ve Denizlispor'a çok katkısı olmuştur. Has Galatasaraylıydı. Galatasaray sevgisini, Denizli'ye güç katan bir misyon olarak kullandı. Galatasaraylılarla temas ederek, onlara lâzım olmayan oyuncularını Denizli'ye getirtir, böylece takıma güç kazandırırdı.

Merhum Dartar'ın, uzlaştırıcı, birleştirip bütünleştirici ve herkesi aynı hedefe götürücü bir idaresi ve idarecilik anlayışı vardı. Biz kendisini bir ağabey ve baba gibi sever, sayardık. Her yerde güvenilir, sevilir, sayılır bir büyüğümüzdü. Kırgınlıklara meydan vermezdi. Kırgınlıklar olsa bile, ertesi günü özür dileyen bir büyüklüğe sahipti."

Denizli sanayiinin duayeni, DEBA Holding Yönetim Kurulu Başkanı, değerli ağabeyimiz, Sayın Esat Sivri de geçmişe dönerek, Ahmet Dartar'ın kişiliği ve gerçekleştirdikleri ile ilgili olarak, şunları söyledi:

"İnsan sevgisi bambaşkaydı. Namus konusunda çok hassastı. Bugün sel gitti ama burada bir eser kaldı. O eser Denizlispor'du, o eser şu isimdir; tertemiz, pırıl pırıl Ahmet Dartar'dır. Ahmet Bey öldü ama adı yaşıyor, yaşayacak."

Denizli'nin futbol geçmişinde, o güzel "Kocaman" lîkabı ile seçkin bir yeri olan aziz ağabeyimiz, değerli iş adamlarımızdan Sayın Fahri Ergür ise, merhum Dartar'ın, Denizli insanının özelliklerini üzerinde taşıyan olgun ve aynı zamanda mücadeleci tavrından bahisle, şunları söyledi:

"Merhum Ahmet Dartar'ı, 1948-50 senelerinden beri Denizli Kaleiçi'ndeki züccaciye mağazasından tanırım. Dartar; mahcup, efendi, asil ve necip tavrı ile Denizli'yi her yerde mükemmel bir şekilde temsil etmiştir."

Denizlispor Başkanlığı döneminde, takımın 1. Lig'e çıkarılmasında hepimizin yakından bildiği üstün gayretleri ise, her türlü takdirin üstündedir. O'nun Denizlispor sevgisi ve Denizlispor'la olan ilgisi, bağı, karşılıksız ve aynı zamanda tavizsiz idi. Bu hususta hiç ödün vermezdi. Denizli'ye ve Denizlispor'a kelimenin tam anlamıyla gönülden bağlanmış, mümtaz bir şahsiyet idi.

Ayrıca, Denizlispor'un transferlerinde ve diğer harcamalarında son derece titiz, dikkatli ve tutumlu idi. Kulübün parasını, kendi parasından çok daha

2004'te Futbol Adamları Derneği'nin gecesinde Vali Gazi Şimşek ve Vedat Evren ile

dikkatli harcar, her kuruşun hesabını yapardı. Bu hasletleri dolayısıyla Denizlispor camiası kendisini, 'Ömür Boyu Onursal Başkan' ilan etmiştir."

Şu anda, Denizli Sanayi Odası Başkanı olan değerli kardeşim, Sayın Müjdat Keçeci de, kendisiyle 7 sene Denizlispor'da birlikte oldukları dönemde paylaştıklarından yola çıkarak, aşağıdaki görüşlerine yer verdi:

Denizlispor 1. Lige çıktığı şampiyonluk kutlamalarında Doğan Demircioğlu ile (1983)

Hüseyin Boradan'la Denizlispor gecesinde (1983)

Torunlarıyla beraber (2001)

"Ben, merhum Ahmet Dartar'ı bir ağabey, bir amca, bir baba olarak sayar severim. Haksızlığa tahammül edemezdi. Gerçekten dolu ve kararlı bir insandı. Her işi mutlaka bilen insanla yapardı. Esasında bugün de ihtiyacımız olan onun slogan haline gelecek iki kelimesi vardır: Birlik ve beraberlik. O birlik ve beraberlik için masaya vurduğunda, hepimizin sesi kesilirdi. Denizli'nin üzerinde bu kadar emeği varsa, hepimiz de sevdiğimizi söylüyorsak; üzerimize düşen görev, sadece rahmet okumak değil; Denizlisporu daha başarılı kılmak için birlik ve beraberlik içinde çalışmak olmalıdır."

Değerli dostum, Eczacı ve spor yorumcusu Sayın, Alnur Kalemci'ye göre de; "Ahmet Dartar, hiç kimseyi kırmazdı. Bir insana güvendi mi, sonuna kadar güvenirdi, destek de verirdi. Sinirlendiğini çok az insan görmüştür. Bildiğim kadarıyla, hiç yanlışlığı olmadı."

Denizlispor'da çok uzun süre birlikte çalıştığı yöneticilerden Sayın Burhan Gür'ün, Ahmet Dartar için söyledikleri ise, onun hayata bakışını kısaca özetlemektedir. "Yaklaşık 7-8 yıl birlikte çalıştık. Birlikte çok güzel anılarımız, acılı günlerimiz geçti. En büyük arzusu olarak hep Denizli'nin birlik ve beraberliğini isterdi. Kırgınlıklara meydan vermezdi, kırgınlıklar olsa bile, ertesi gün özür dileyerek büyüklüğe sahipti."

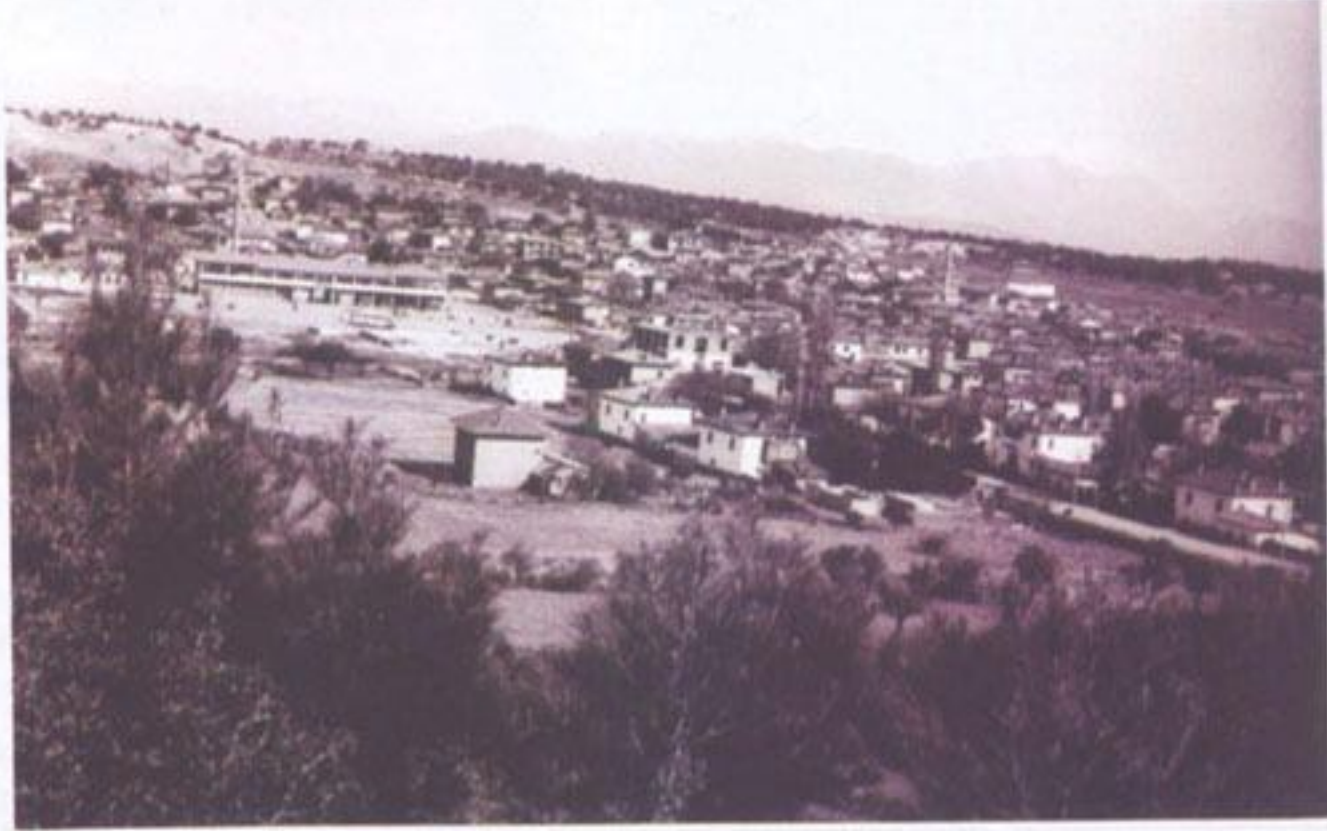
Denizli'mizin yetiştirdiği bütün seçkin değerler gibi, merhum Ahmet Dartar da şehrimize, insanımıza ve bir anlamda ülkemize maddî ve manevî katkılar sağlayarak aramızdan ayrılmıştır. Özellikle, Denizli'nin futbol hayatı başta olmak üzere, güreş sporumuza da verdiği seçkin hizmetler, Denizli'ye ve Denizli'nin tanıtılmasına sağladığı büyük katkılarından dolayı kendisini minnet ve şükran duygularımızla anıyor, Allah'tan rahmet diliyoruz.

Ergenekon Örsünden Anadolu'ya Kayan Kıvılcım;

“Yatağan”

Şerif KUTLUDAĞ

Pamukkale Üniversitesi Öğretim Görevlisi

Yatağan'dan eski bir görünüm

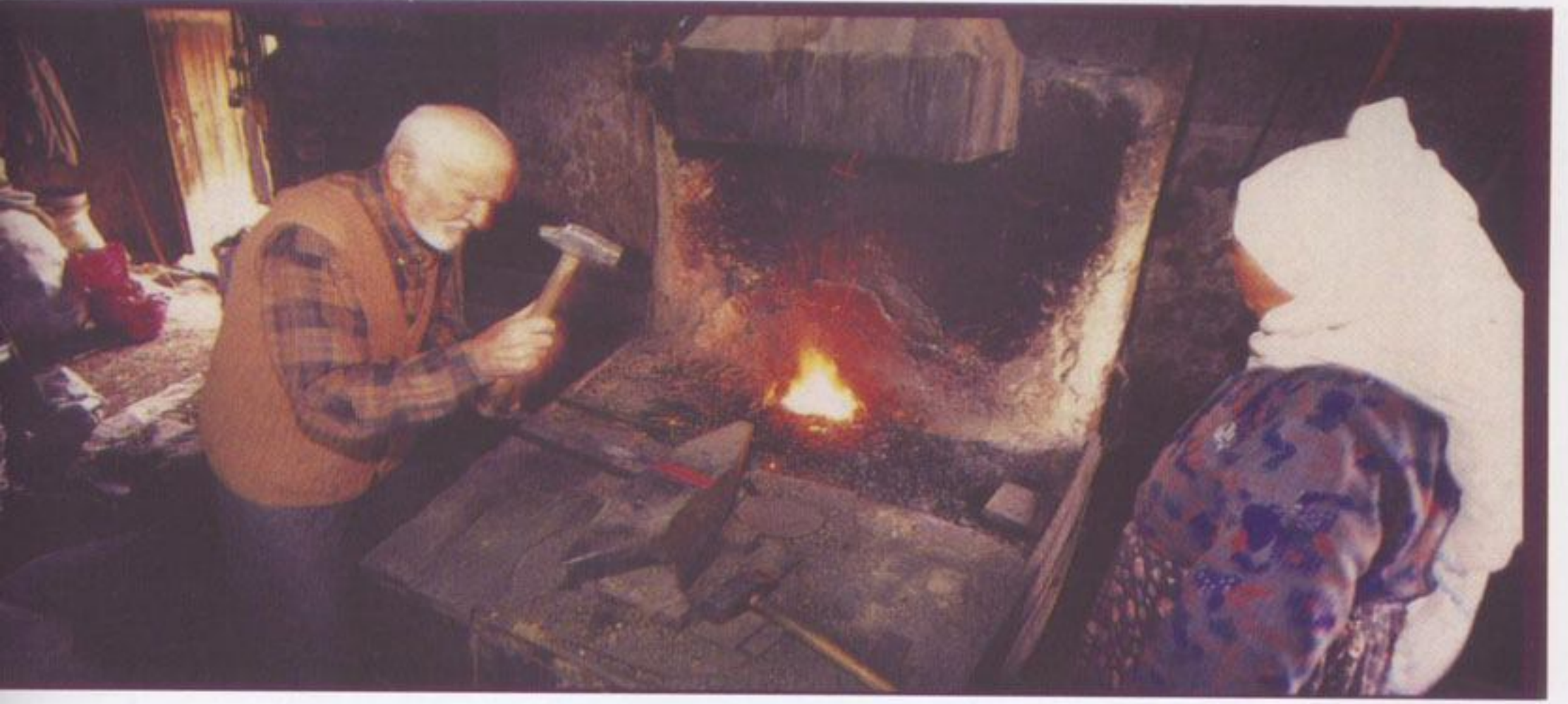
Destandır bu... Tarihin derinliklerinde atalarımız Asya bozkırlarındayken yaşamak için çok savaşlar yaparlar düşmanlarıyla...

Öyle bir savaş olur ki, düşman çekirge sürüleri gibi kalabalık ve bitimsizdir... Ne kırmakla biter ne de öldürmekle... Savaş sürdükçe kılıcı tutan bilekler yorulur, düşmana dalan yiğitler kırılır... Çekirge sürülerinin geçtiği yerlerdeki yeşillik namına var olan her türden otları ve yaprakları talan edip yok edişi gibi, düşman da atalarımızın yiğitlerini yok eder birer birer...

Ak sakallı kocalar, gözlerinin önünde oraklarla biçilen tarladaki buğdayların yok oluşlarına misal, milletin yiğitlerinin birer birer kırıldığını görünce geride kalanları kaçırlar er meydanından... Kaçırabildikleri

bir avuç erle başlayan yolculuk sürer gider günler boyu... Vara vara öyle sarp kayalarla, başı dumanlı yüce dağlarla kaplı bir yerlere varırlar ki o zamana kadar geçen ömürlerinde görmedikleri, ancak dünyadan gelip geçmiş atalarının anlattıkları destanlardan adını duydukları Ötüken'dir vardıkları orman... Yurt tutarlar Ötüken ormanlarındaki bir derin vadiyi, adını Ergenekon koyarlar... Dört yüz yıl yaşarlar Ergenekon'da... Kızları da çoğalır, kızanları da... Erleri de çoğalır, kocaları da... Koyunları, keçileri, develeri de çoğalır atları da...

Gün olur sığmaz olurlar Ergenekon'un ana kucağı vadilerine... Çıkmak isterler Ergenekon'dan... Doğuya, batıya, kuzeye, güneye at sürerler yiğitler... Dağlar geçit vermez hiç birine... Bir yol bulamazlar

Yanında eşi varsa, yaşı seksen de olsa; "Demirciler demir döver tunç olur..."

Ergenekon'dan çıkmak için... Bu sefer de baş başa verirler kocalar... Meşveret kurarlar... Her birisi yaşadıklarını döker ortalığa... Bir yol bulamazlar çıkış için... İçlerinde gün görmüş bir de demirci vardır... Bir de ben dolaşayım bu vadileri der... Baht açılır, güneş doğar, dağlar bel verir, belki bir gedik bulunur der...

Yollara düşerler ak sakallılar, kocalar, bilgeler, demirciler, ustalar... Günler sürer arayış... Ve vakitlerden bir vakit, bir demir belle karşılaşırlar Ergenekon'da...

"Tamam!.." der demirci ustası, aksakallı kocalara... "Gözümüz aydın olsun!.." "Aradığımızı bulduk!.." der. "Dağın bu bölümünü açarsak kurtuluruz!.." der. Akılları almaz ak sakallı kocaların... "Bir bildiği vardır elbet demircinin!.." derler. "Sen bilirsin!.." derler, demirciye. "Bundan sonra söz demircinin!.." derler Kara Budun'a... "Demirci ne derse o olacak!.." derler...

Demircinin günler boyu susan dili çözülmüştür artık... Durmaz emirler yağdırır dört bir yana:

"Odun getirin... Yığın!... Yığın, üst üste, tepe tepe !.." Aynen öyle yapılır... Odunlar yığılır önce dağlar gibi... Sonra ateşe verilir odunlar... Bir kızıl alev kaplar ortalığı... Demir bel kızarıp boydan boya...

Bu sefer de; "Sirke getirin... Sirke getirin, seller gibi... Dökün dağların belinden çağlayan sular gibi" diye haykırır demirci... Sirkeler döküler bellerden

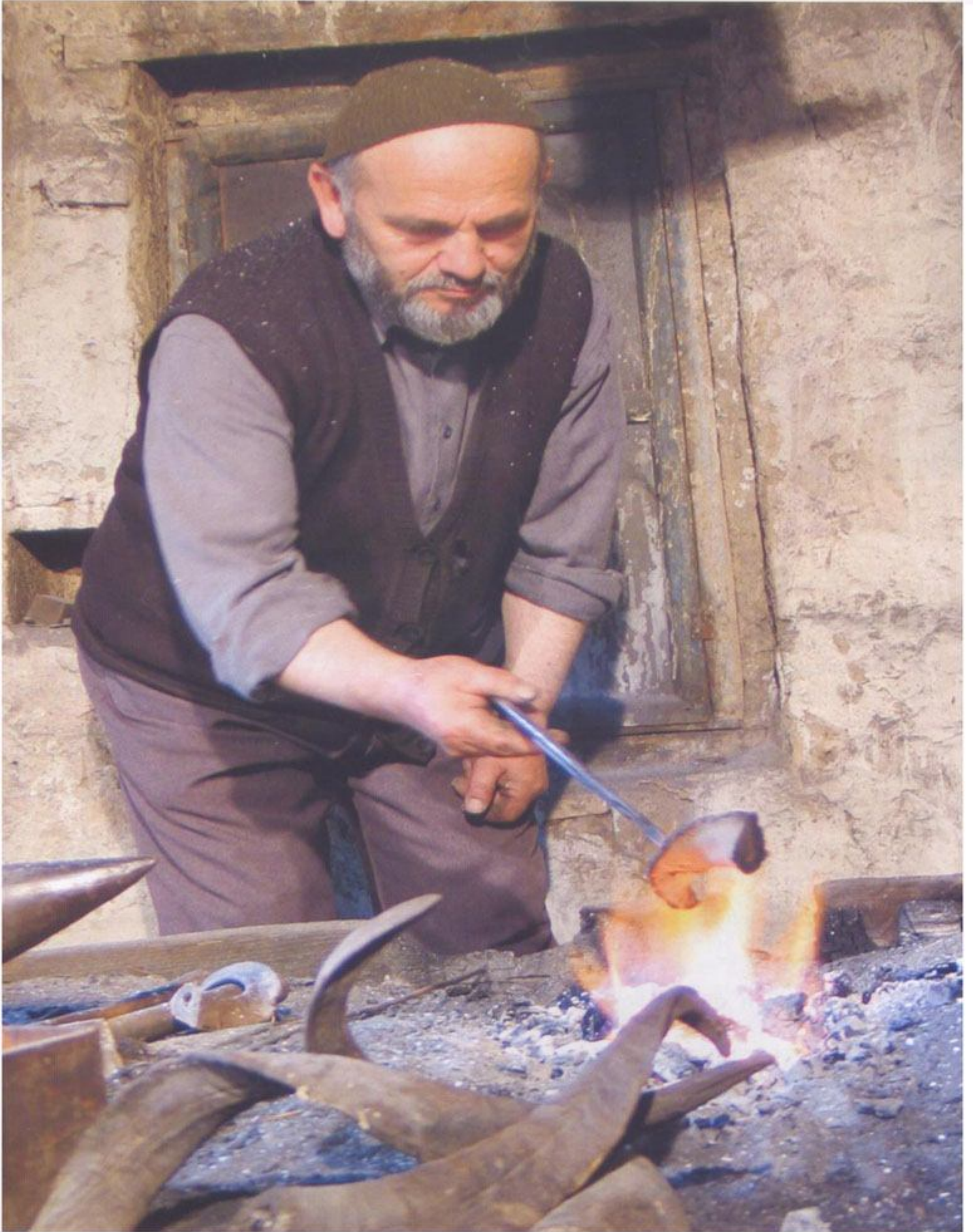
çağlayanlar gibi... Bir ateşler yakarlar, bir sirke dökerler demir belin üzerinde durmadan... Erimeye başlar demir bel ılgıt ılgıt... Derken bir geçit açılmaya başlar geçit vermeyen dağların bağrından... Bir geçit de, sanki gökyüzünden açılmıştır artık. Önden giden atlılar Ergenekon vadisinden çıkıp yeni yeni vadilere yeni topraklara ulaşırlar...

Kartalı da vardır bu vadilerin, çakalı da, kuşları da vardır, kurdu da... Bir ırmak oluşur Ergenekon'da, insandan bir ırmak. Önde aksakallı kocalar, at üstünde elleri cıdalı yiğitler, ak saçlı analar, kundaklarda balalar...

"Durun!.." derler, aksakallılar... "Durun!.. Ergenekon'a borcumuzu ödeyelim..." derler. "Dört yüz yıl bizi sakladı, besledi, büyüttü, şimdi de bizi yolcu ediyor... Bu dağlara, vadilere, ırmaklara borcumuzu ödeyelim, gök yüzüne teşekkür edelim!.." derler. Önde aksakallı kocalar durur önce. Onlar durunca oba durur, obada bulunan herkes durur...

"Bir örs getirin!.." derler kocalar. Bir örs getirirler ortaya hemencik demirciler... "Bir ateş yakın derler, yanına!.." Ateş yakılır... Bir demir çubuk alın derler kocalar!.." Demir çubuk alırlar ellerine demirciler... "Çekiç alsın demirci ustaları!.." denir, ellerine çekiç alırlar ustalar...

Önce demir çubuklar yanan ateşin harlı alevinde kızdırılır usul usul; sonra örse konur usulca... Ardından demirci ustaları örsün üstüne yatırılan demir çubukları başlarlar dövmeye çekiçle. Vurur ha vururlar... Kıvılcımlar saçılır etrafa... Her yer kıvılcım olur... "Bu demirciler kutlu adamlar olmalı!.." diye

Ergenokon'dan Yatağan'a demire ve ateŒe hükmeden demirci ustası... Ocakta ateŒ olmuş gökteki gün

ürperir seyredenler... Kıvılcımlar daha da bir yayılır etrafa... Yer gök kıpkızıl kıvılcım olur... Derken, öyle vururlar ki örsteği demirlere ustalar, kıvılcımlardan biri bir yıldız olur, kayar gider güneşin battığı yere doğru...Donar kalır seyredenler... " Bunda bir uğur vardır!.." derler. Bir süre sonra kayan kıvılcımı göremez olurlar...

Kocalar emir verirler; "Bundan böyle her yıl bugün Ergenekon'dan çıkışımızın şükrü eda edilsin... Bu şükrün edası olarak örslerde demir dövülsün!.." derler.

Yeniden yollara düşerler sel misali, Ergenekon'da demircilerin açtıkları gedikten çıkan demir bilekli yiğitler...

Aksakallı kocalar destur verirler buduna... Oğuz Kağan dilince: "Güneş bayrağın; gök çadırın olsun..." derler. "Dile, dilediğin yerde dilediğinince yaşa, dilediğin yeri vatan eyle!.." derler, buduna...

Yatağan'ın kurucusu Yatağan Baba (Osman Bey)

"Nerede duralım!" diyenlere, "Ergenekon'da üzerinde demir dövülen örsten kayan kıvılcımı gördüğünüz yerde durun, orayı vatan eyleyin!.." derler kocalar... Budun dilediğinince kuzeye, güneye ve güneşin battığı yere doğru yönelir... Her ırmak boyu, her dağ beli, her bir vadi hep yeni bir yol olur önlerinde...

Yüzlerce yıl geçer aradan. 1071'de Malazgirt'te Anadolu'nun açılan kilidinin ardından kapılar açılır sonuna kadar... Gelen gelir, gelen gelir... Her bir Oğuz boyu Anadolu'nun dağını, belini, yazısını, yaylasını yurt edinir dilediğince...Yeni bir yurt oluverir Anadolu... Oğuz boylarından bazıları daha da bir

yollanırlar batıya... Oba oba çıkar gelirler Honaz Dağı'na yaslanıvermiş bir bereketli yaylaya... Bakarlar ki yaylanın her tarafı mavi dağlarla çevrilidir çepeçevre..."Tamam!.." derler... "Ötüken'e benziyor burası..." derler. "Obalar çadırlarını kursunlar dileğince!.." diyerek emirler yayılır dört bir yana...

Dodurga, Yazır, Corum, Apa, Kızıl, Ayaz, Abaz, Avşar, Yüreğir boyları çadırlarını kurup obalarını kondururlar birer birer, göz alabildiğince uzanıp giden ovayı çevreleyen dağların eteğine tesbih taneleri misali öbek öbek...

Bir oba da vardır ki, başlarındaki demirci ustasıyla aramaktadırlar yurt tutacakları yerlerini... Kocalar, aksakallılar ve demirci ustaları Ergenekon örsünden kayan kıvılcımı aramaktadırlar gök yüzünde... Yıldız kaymalarını gözlerler dolunaylı gecelerde sabaha kadar... Günlerden bir gün, gecelerden bir gece, öyle bir kıvılcım çakar ki gökteki yıldızlar arasından; uçar,uçar, uçar gelir ve sönmeden konuverir Çaldağı'nın yanibaşına usulca...

"Tamam!.." derler kocalar, aksakallılar ve demirci ustaları... " Ergenekon örsünden kayan kıvılcım yerine kondu... Bundan sonra, burasıdır bizim yurdumuz... Buraya kuracaktır çadırını obamız..." derler...

Ötüken'den çıkıp gelen oba son kez sarar yükünü... Düşer gelir yollara... Ergenekon'dan kayan kıvılcımın görüldüğü yere gelindiğinde denkler çözülür son defa... Yükler indirilir... Çadırlar kurulur...

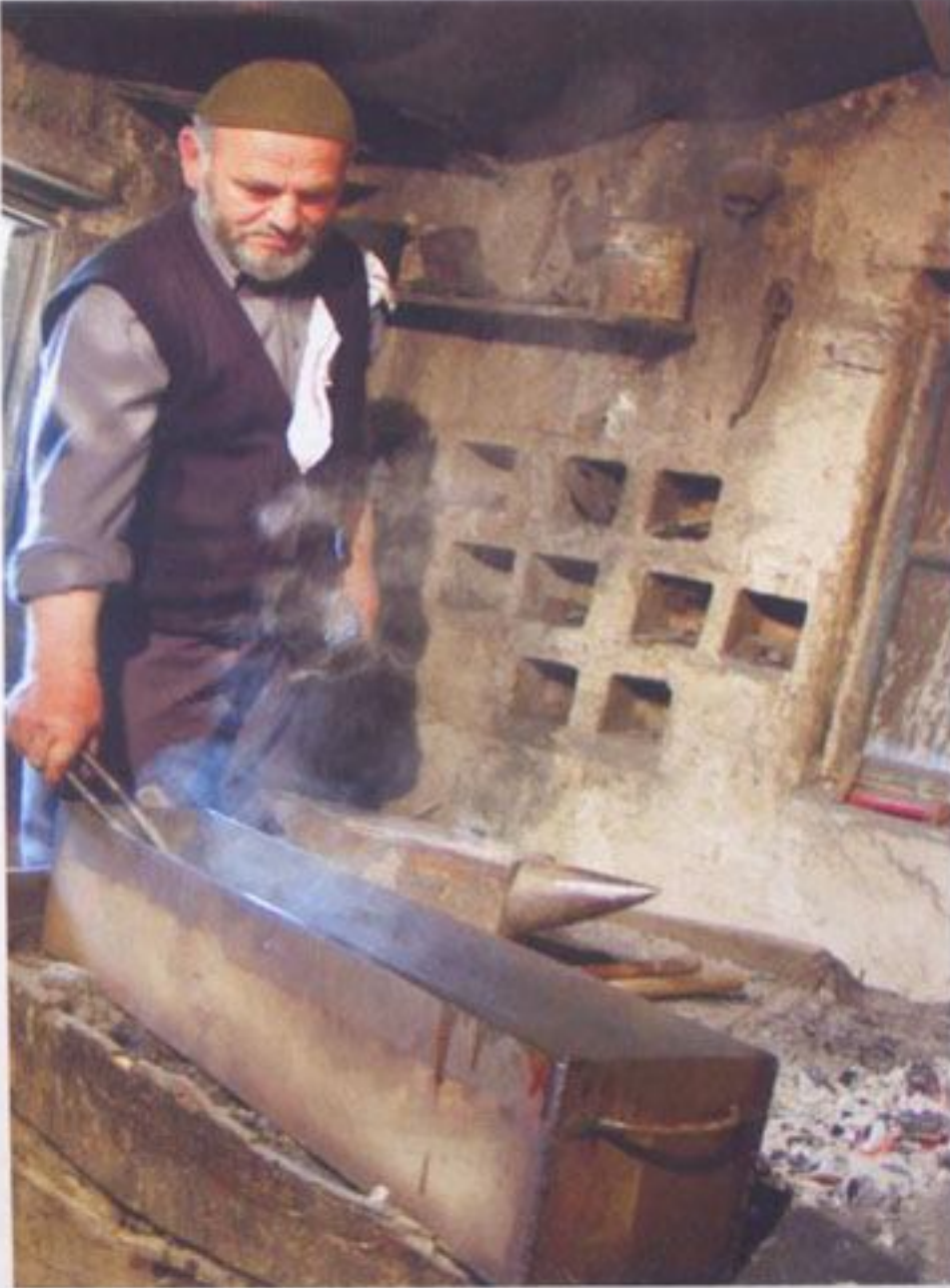
Allah'a şükür borcumuzu ödeyelim, teşekkür edelim derler aksakallı kocalar... ve emrederler:

"Şükrümüzü sunalım Ergenekon örsünden kayan kıvılcımı bize rehber eyleyen Tanrı'ya..." derler. Örsler kurulur... Ateşler yakılır... Obadaki herkes, çoluk çocuk toplanırlar meydana... Demirci ustaları demir çubuğu ısıtırlar ateşte önce, sonra da örse koyarlar... Sonra da örsün üstüne konan demir çubuğa demir balyozlarla, çekiçlerle vururlar da vururlar...

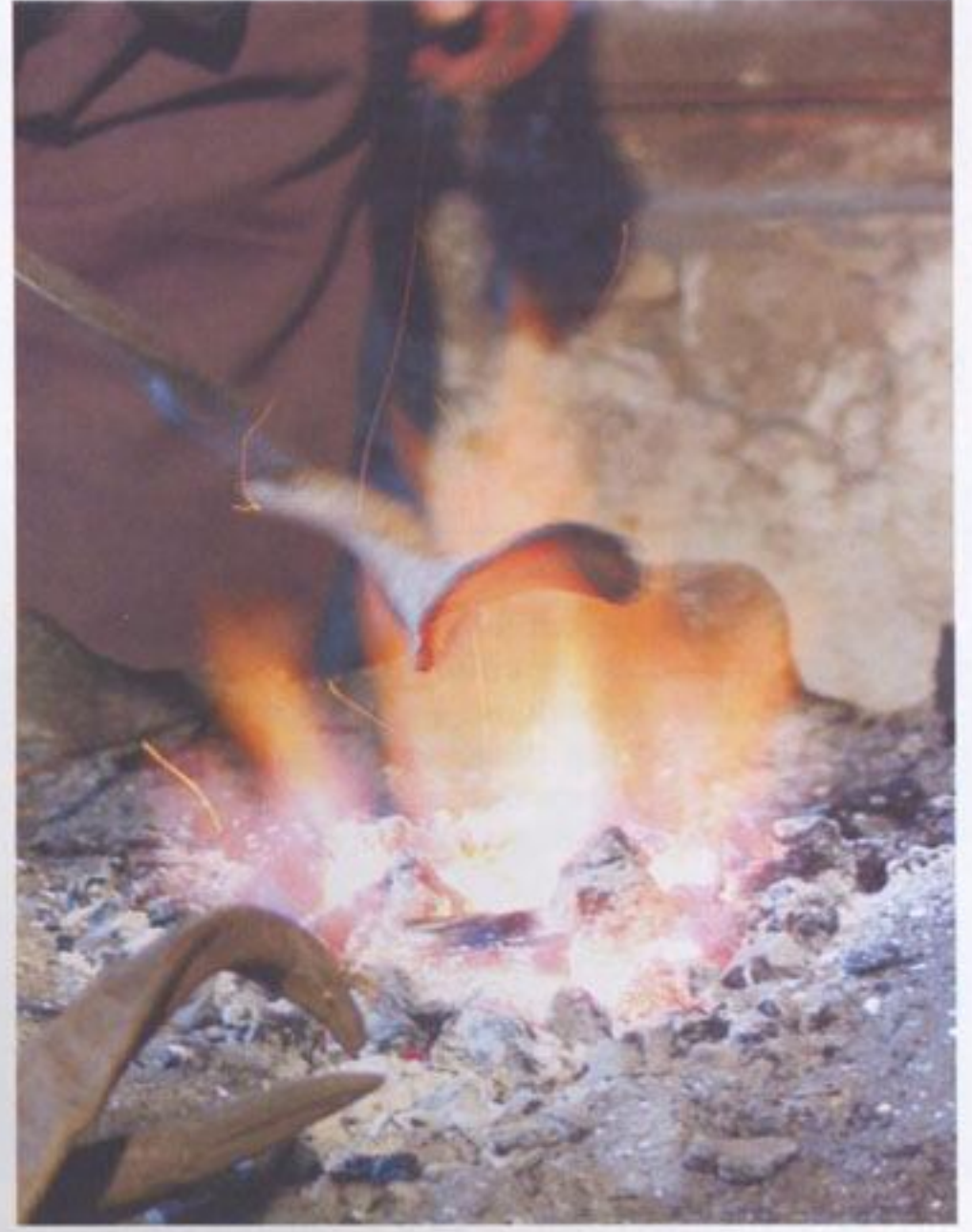
" Eridi mi demir, eridi mi?" derler kocalar... "Eridi!.." derler ustalar... "Yassaldı mı demir?" denilende "Yassaldı!.." derler demirciler...Vur ha vur... Sağına da vururlar, soluna da... Yanına da vururlar üstüne de... "Suya sokun!.." denilende, suya sokarlar yassııvermiş kızgın demiri... Bir daha, bir daha, bir daha... Çifte su verilir dövülen demire; dövülen demir çelik oluverir... Demir çeliğe dönmüş bir kılıç olup çıkmıştır demirci ustalarının ellerinde... Bu kılıca bir ad vermek demine gelmiştir vakit, Dede Korkut kavlince...

Çekiç, örs, ocak, körük ve demirci ustaları

Çeliğe su veriliyor

Ateş ocakta lâle, demirse erir gül olur

Demir dövülür kahrını çeken örs olur

"Hele derler ustalar, yatırın kılıcı örsün üstüne..." Kılıcı yatırılır demirciler... Öyle bir buluşur ki örs ile örsün üstüne yatırılan kılıç; su dökseniz üstlerine örs ile üzerine yatırılan kılıcın arasından su sızmaz... Gün görmüş demirci ustalarının yüzü güler..." Bu kılıç yatık bir kılıç olmuş, bu kılıç yatan bir kılıç olmuş!..." derler... "Yatağan bir kılıç olmuş!..." derler... Baksanıza, örs ile iki sevgili gibi buluştular birbirleriyle... " Bu kılıç yatık, bu kılıç yatan, bu kılıç yatağan bir kılıç olmuş..." derler... "Bir de savaşa girmesi gerekir yatağan kılıcın töre gereğince isim alması için..." derler...

Gün gelir savaş çıkar... Öyle bir savaş olur ki, kılıçlar çekilir kınından, gün boyu kılıç kılıcı döver havada... Yatağan kılıca çarpan kılıçlar ya ortadan bölünürler, ya eğilirler, ya da elden düşer giderler... Nam salar yatağan kılıçlar yiğitler arasında... Her bir yiğit yatağan kılıç ister ustalardan... Ustalar toplanır... Aksakallı kocalar toplanır... Meşveret eylerler:

"Çok dövüşe girdi bu yatağan kılıçlar..." derler. "Çok çerinin kılıcı bölündü bu yatağan kılıca değende... Çok kılıcın ağzını döndürdü... Çok namlı yiğidin kılıcını elinden düşürdü bu yatağan kılıçlar." derler...

" Bu kılıcın adı bundan böyle Yatağan olsun..." derler ...

"Yatağan" üzerine dualar ederler:

" Askerimizin elindeki Yatağan düşmana kahhar, dostlara neşter olsun..." derler.

O günden sonra yatağan kılıçtan yalnızca "Yatağan!.." denilerek söz edilir olur...

Gel zaman git zaman, nam salar dört bir yana Yatağan kılıçların yapıldığı oba... Obanın yerleştiği yeri tarif ederken, "Yatağan kılıcın yapıldığı oba..." diye tarif ederler soranlara... Her bir yöreden insanlar gelir obaya "Yatağan" yaptırmaya... Taa... Osmanlı Sarayından gelirler Yeniçeri Ağaları, yeniçerinin eline Yatağan vermek için...

Yazır, Dodurga, Oğuz, Kızıl, Apa, Yüreğir, Ayaz, hepsi de "Yatağan orada..." diye işaret ederler obayı...

"Nereye gidersin, nereden gelirsin?" denilende; " Yatağan'a gidiyoruz, Yatağan'dan geliyoruz "derler soranlara...Ve aradan geçen yüz yıllar içinde Yatağan'ın yapıldığı obanın bulunduğu ve yaşayıp geldiği kasabaya da "Yatağan" denilir kendiliğinden..

Halk bu, tarihi yaşar da yaşadığı tarihin ardından da efsanesini yapar gelir ya... Bizim de gönlümüze Yatağan'da yaşanmış tarihin böyle bir efsane ilhamı düştü Dedem Korkut dilince...

Ergenekon'da örsün üstünden kayan kıvılcımı Yatağan'da bulan demirci ustasını da unutmaz Yatağan halkı, yöreyi ilk fetheden komutan Osman Bey'i de...

Önce demirci ustasına, "Yatağan'ın Ustası" der halk, Yatağan'ın Ustası... Öte yandan da Osman Bey'i anlatırken sonradan gelenlere "Yatağan'ın Babası" derler Osman Bey'i anlatmak için... Yatağan'ın Babası, derler... Bir türbecik kurarlar Osman Bey'in mezarının başına...Bir de bir Yatağan dikiverirler mezarının yanı başına...

Gün olur devran döner; her eve bir ocak açılır Yatağan'da... Sabah namazlarında kalkılır... Ocaklar yakılır... Körükler çekilir... Harlayan alevlerde demirler kızdırılır... Örsün üstüne konan demir çubuklar çekiçlerin balyozların altından her seferinde yeniden yassılır, yassılaştır, Yatağanlaşır... Yatağan'da cümle aleme Yatağan yetiştirilemez olduğunda, insandır bu, karnı doyacaktır ya... Yatağan halkı da çoluk çocuk geçerler örsün, körüğün başına, yapışırlar çekicin, balyozun sapına, yediden yetmişe demire hükmederler...

Yatağan'ın yanında bıçaklar, oraklar, satırlar, tırmıklar, çapalar, nacaklar yaparlar çeşit çeşit... Ev eşyası, tarım aletleri yapar satarlar karınlarını doyurmak için...

Döverler ha demiri döverler... Sonra da, "Demir tavında dövülür!.." derler... Sözü darb-ı mesel eylerler... Kıvılcımlar yayılır ortalığa ... Demir dövenler kıvılcımlar içinde kalır... Kıvılcımlar arasında kalan ustaların hayallerinde her defasında Ergenekon örsünden kayan kıvılcımlar Anadolu'ya vurur... Anadolu'da biriken kıvılcımlar gelir, gelir, Yatağan'da bıçak olur, kılıç olur. Gün gelir Yatağan'da yapılan kılıçlar da, Yatağan'ın Babası da, Yatağan'ın obası da o günden bugüne "Yatağan" olur...

Ergenekon örsünden kayıp Anadolu'ya vuran kıvılcım "Yatağan!.." olur.

Fotoğraflar Yatağan Belediye Başkanlığı'ndan alınmıştır

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Denizli'de Basın ve Yayın Hayatı

Yard. Doç. Dr. Tahir KODAL
Pamukkale Üniversitesi Öğretim Üyesi

Cumhuriyetin ilk yıllarında Denizli çok büyük bir yerleşim yeri değildir. Dönemin ifadesiyle söylenirse "Büyükçe Köy" görünümündedir. Böyle bir durumda olmasına rağmen, Denizli, Türk Kurtuluş Savaşı'ndan yeni çıkmış, yaralarını sarmaya başlamış olan yeni Türk Devleti'nin ekonomik ve ticarî açıdan önemli

şehirlerinden biri olmuştur. Bu nedenle, Denizli kültür hayatını besleyen ve canlı tutacak olan basın ve yayın hayatında bu dönemde bir hareketlenme söz konusudur. Böyle olunca, Denizli'de bu alanda çeşitli gazeteler, dergiler çıkartılmış, kitaplar yayınlanmıştır. Bunlar:

I-Gazeteler

Denizli ve çevresindeki halkın sosyal, ekonomik ve kültürel hayatını, ortaya çıkarmış olduğu olayları, karşılaştığı sorunları, olaylar karşısındaki tepkileri yansıtan basın hayatı 1907 yılında başlamıştır. Mustafa Naili Küçükta tarafından 1907 yılında çıkarılan Hülâsa Gazetesi Denizli'nin ilk gazetesi olmuştur. 1910 yılında "Kahraman" ismini alan bu gazete taş baskı ile çıkmaya devam etmiştir.

Cumhuriyetten önce Denizli'de çıkarılan ikinci gazete Şirvanîzâde Gıyasettin Efendi tarafından I. Dünya Savaşı (1914-1918) devam ederken çıkarılan Şafak Gazetesi'dir. Tek sayfalık ve Arap harfleri ile çıkarılan bu gazete, Çanakkale'den, İstanbul'dan ve Afyon'dan gönderilen telgraflarla, savaş haberlerini Denizlilere duyurmuştur. Haftada bir Perşembe günü yayınlanan Şafak Gazetesi, Kurtuluş Savaşı sırasında belli olmayan bir sebeple yayınına son vermiştir. Ayrıca, yine aynı kişi tarafından 1914 yılında Sanihât, Vicdan ve Kasatura Gazeteleri çıkarılmıştır. Cumhuriyetin ilanına kadar Denizli'de bu gazetelerden başka her hangi bir gazete çıkarılmamıştır.

1-Denizli Gazetesi

Denizli Gazetesi, Cumhuriyetin ilanından sonra Denizli'de çıkarılan ilk gazete olmuştur. Denizli'nin ilk valisi olan Cemil Bardakçı, İl Özel İdaresi'nden ayırdığı ödenekle kurmuş olduğu matbaada, aynı zamanda Denizli Gazetesi'ni de çıkarmaya başlamıştır. Denizli Gazetesi'nin görevi hem valiliğin, hem de İl Özel İdaresi'nin yapmış olduğu çalışmaları Denizli ve çevresine duyurmaktır. Bir yerde Denizli Vilayeti'nin resmi gazetesi olan Denizli Gazetesi, haftada bir Perşembe günü çıkarılmıştır. İlk başta 1000 adet basılan Denizli Gazetesi'nin sayısı ilerleyen yıllarda artmıştır. Denizli Gazetesi zarar ettiği için 1927-1930 yılları arasında üç ortağa yani Fahri Karaca, Hüseyin Pamukçu ve Süleyman Önen'e kiraya verilmiştir. 1935 yılına kadar kira süresi uzatılan Denizli Gazetesi, tesisleri ile birlikte 1935 yılında üç ortağa devredilmiştir. Bu tür sıkıntı ve değişikliklere rağmen, Cumhuriyetin ilk yıllarında Denizli'nin en etkin gazetesi konumunda olmuştur. Bu gazetenin bazı nüshaları TBMM Kütüphanesi mikrofilm kısmındadır.

2-Şafak Gazetesi

Şafak Gazetesi 3 Ekim 1918'de yayın hayatına başlamıştır. Bu gazete on beş günde bir defa derg şeklinde yayınlanmıştır. Gazetenin imtiyaz sahibi, baş yazarı ve müdürü Gıyaseddin Bey'dir. Denizli Vilayet matbaasında 700-800 adet basılan gazete 1928 yılına kadar çıkarılmıştır. Bu tarihe kadar yayın hayatını sürdüren gazetenin kapanmasından sonra "Şafak" adı ile bu dönemde her hangi bir gazete yayınlanmamıştır.

II-Dergiler

Denizli'de Cumhuriyetin ilk yıllarında çıkarılan dergilere bakıldığında bu dergilerin bir kısmı önce dergi olarak çıkmış, fakat belli bir süre sonra gazete olarak yayınlanmaya başlamıştır. Buna en güzel örnek ise, yukarıda bahsedilen Şafak Gazetesi'dir. Bu çeşit dergilerin dışında kalanlar ise şunlardır;

1-Denizli Vilayeti Hakkında Faydalı Bilgiler

Cumhuriyetin ilk yıllarında yayınlanan bu dergi 1928 yılında öğretmen Murat Gürsoy tarafından çıkarılmıştır. Denizli Vilayet Matbaası'nda basılan dergi, Denizli'nin tarihi, sosyal, kültürel ve coğrafi durumları hakkında genel bilgiler vermiştir. Özellikle Cumhuriyetin ilanından 1933 yılına kadar Denizli'nin katettiği mesafeyi, bu dönemdeki gelişmeleri anlatmaktadır. Bu dergi, o dönem hakkında çok kısa olmakla birlikte, çeşitli konularda Denizli hakkında önemli bilgiler vermektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarına ilişkin bilgiler aktaran bu dergi daha sonra kitap olarak basılmış ve bu döneme ilişkin çalışmalar yapacak olanlar için kıymetli bir eserdir.

2-Saz Dergisi

Saz Dergisi, 1928 yılında Ata Lütfi (Özdil) tarafından çıkarılmıştır. Yeni harflerin kabulüne kadar, yani 1 Kasım 1928 tarihine kadar, yayın hayatına aylık olarak devam etmiştir. Saz Dergisi'nin bu tarihten sonraki yayın hayatı bilinmemektedir, muhtemelen kapanmıştır. Çünkü, bu tarihten sonra Saz Dergisi adıyla bir derginin varlığı söz konusu değildir.

3-Yücel Dergisi

Bu dergi, Denizli Milli Eğitim Müdürü Lütfullah Bey tarafından 1930 yılında çıkarılmıştır. Fakat, Yücel Dergisi belli bir süre sonra hem ekonomik, hem de diğer nedenlerden dolayı kapanmak zorunda kalmış, uzun ömürlü olmamıştır. Bunun da Denizli basın hayatı açısından kötü bir durum oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Meşrutiyet Dönemi'nde yayınlanan Hülâsa ve Kahraman gazeteleri

III-Kitap Yayıncılığı

Cumhuriyetin ilk yıllarında Denizli Vilayet Matbaası'nın 1923 yılında kurulmasıyla, Denizli'de kitap yayıncılığının alt yapısı oluşturulmuştur. Bu da kitap yayıncılığı ve basın hayatının gelişmesini sağlamıştır. 1923-1938 yılları arasında, Fahri Akçakoca tarafından "Laodikya", "Pamukkale", "Zeybekler", ve "Öz Türk" adlarında kitaplar yayınlanmıştır. Ahmet Akşit, "Köycülük", "İçki Risaleleri"ni yayınlarken, Süleyman Zeki Ülkü de fakir çocuklar yararına "Milli Manzume ve Söylevler" adlı kitabını bastırmıştır.

Yine bu dönemde, Necip Ali Küçüka "Kadın Hukuku" kitabını Denizli halkının bilgisine sunarken, Halkevi Edebiyat öğretmeni Muammer Bey tarafından, "Pisişe" ve "Amur" adındaki kitap tercüme edilerek yayınlanmıştır. Denizli Lisesi Türkçe öğretmenlerinden Ahmet Vefa, "Vefa Çiçekleri" ve "Tempo" adındaki şiir kitaplarını yayınlarken, yine aynı süre içinde "Virjil", "Gül Bağları" adındaki manzum şiir kitapları, şair Selahattin Savcı tarafından okuyuculara sunulmuştur. Bu yıllarda kitap yayıncılığı konusunda, o dönemde aynı çatı altında hizmet veren Denizli Ticaret ve Sanayi Odası'nın yapmış olduğu sosyo-kültürel içerikli yayınlar çok önemlidir. "Mensucâtın İmal Şerâiti Hakkında Karar, Yeni Matbaa, Denizli, 1932., Denizli Vilayeti/1923-1933, Nefaset Matbaası, Denizli, 1933., Denizli İktisadî Vaziyeti, 1. Baskı, Nefaset Matbaası, Denizli, 1934." adıyla yayınlanan eserler Denizli Ticaret ve Sanayi Odası'nın yayınlamış olduğu eserlerden bazılarıdır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Denizli'deki basın hayatı çok canlı olmamakla birlikte, diğer illerle kıyaslandığında, bu alanda hiç de küçümsenmeyecek çalışmalar yapıldığını, ekonomik ve ticarî hayata paralel olarak, kültürel alana da kaynak aktarılmaya çalışıldığı görülmektedir. Ancak, bu durum elbette yetersiz kalmıştır. Buna en güzel örnek, zaten çok zor şartlarda çıkarılan "kültür araçlarının" yani gazete ve dergilerin maddî destek eksikliği nedeniyle, uzun soluklu olamamasıdır.

Yine bu dönemde yayınlanan eserlere bakıldığında, ilk başta küçük risale ve şiir kitapları yayınlanırken, daha sonra hukuk, tarih, edebiyat alanlarında ciddi ve kaliteli kitaplar yayınlanmıştır. Bu konuda en iyi çalışmayı, o zamanlar aynı çatı altında bulunan Denizli Ticaret ve Sanayi Odası yapmış, Denizli ile ilgili geniş kapsamlı çalışmaların basılmasına ve kültür hayatına kazandırılmasına önderlik etmiştir. Bu da Denizli halkının eğitim ve kültür seviyesinin artmasına yardımcı olmuştur.

Kaynaklar

- 1- M. Kemal Tartılacı, Ben Denizlili İsem..., Denizli, 1993, s. 98.
- 2-Cevdet Şemsioğlu, 20. Yüzyıl Başlarında Denizli, Denizli, 2004, s.156.
- 3-T.C. Devlet Salnamesi/1926-1927, s. 864.
- 4-Ata Lütfi Özdil, "20 Yılda Denizli'nin Basın ve Yayın İşleri", İnanç Dergisi, Sayı:80, Denizli, 1943, s. 49.
- 5- İnanç Dergisi hakkında daha geniş bilgi için bkz.: Süleyman İnan, "Denizli Halkevi Dergisi:İnanç (1937-1946)", Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:2004, S:15, s. 123-129.
- 6-Necip Ali Küçüka, "İnanç", İnanç Dergisi, S:1, Denizli, Mart 1937, s. 1-2.
- 7-Tahir Kodal, Atatürk Döneminde Denizli (1923-1938), Ank. U. Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1996, s. 128.; Ata Lütfi Özdil, a.g.m., s. 49-50.

4-Amaç Dergisi

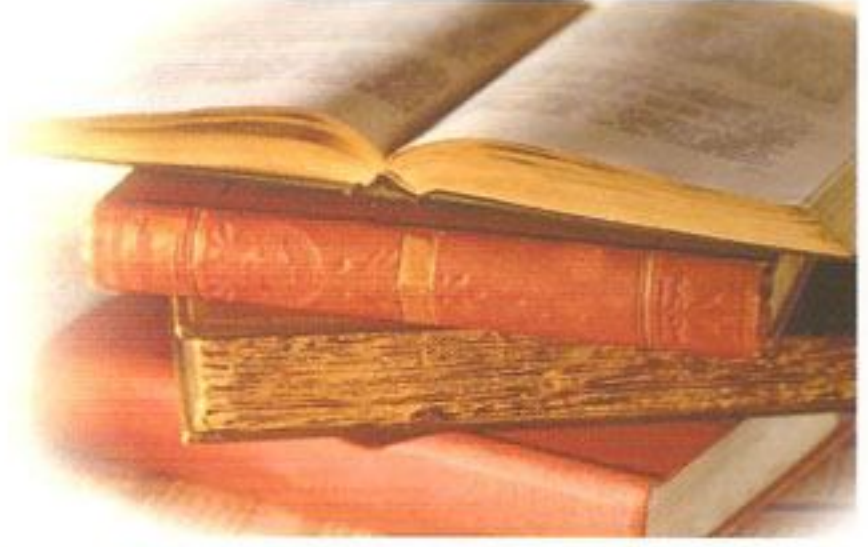
Amaç Dergisi, Denizli Lisesi tarafından 1930 yılında çıkarılmaya başlanmıştır. Denizli'nin tarih ve kültür hayatı ile ilgili her türlü bilgi yayınlanmıştır. Fakat, bu derginin de hiçbir nüshası kütüphanelerimizde mevcut değildir. Bu da Denizli kültür hayatı açısından önemli bir eksiklik. Cumhuriyetin ilk yıllarında veya Cumhuriyet döneminde Denizli'nin kültür hayatı ile ilgili çalışma yapacaklar için büyük kayıptır.

5-İnanç Dergisi

İnanç Dergisi, 19 Şubat 1932'de Çaybaşı'ndaki Türk Ocağı binasında çalışmalarına başlayan Denizli Halkevi'nin çıkarmış olduğu bir dergidir. Bu nedenle, Cumhuriyetin ilk yıllarında Denizli'de çıkarılan dergilerin en önemlisidir. Denizli Halkevinin açılışından beş sene sonra yayınlanmaya başlayan bu dergi, aralıksız olarak sekiz yıl boyunca çıkmaya devam etmiştir. İlk sayısı Mart 1937 yılında yayınlanmıştır. Denizli'nin tarihi, kültürü, ekonomisi, sanayisi, spor faaliyetleri, basın hayatı gibi her alanda bilgi vermektedir. Atatürk ilke ve İnkılâpları'nın Denizli ve çevresindeki en ateşli savunucusu olmuştur.

Denizli halkı da Atatürk'ü anlamada ve Cumhuriyetin değerlerini benimsemeye bundan geri kalmamıştır. Bu da Necip Ali (Küçüka) Bey'in İnanç Dergisi'nde yer alan "Bir ülküye sadakatle bağlanmak itibarıyla Denizli, Atatürk'ün ilk emir ve irşadına itaat etmiş ve inanmış bir memleket." ifadesinden anlaşılmaktadır. İnanç Dergisi 1937-1946 yılları arasında aralıksız bir şekilde yayın hayatına devam etmiş ve toplam 106 sayısı yayınlanmıştır. Bu dergi, Atatürk döneminin son yılları ve II. Dünya Savaşı sırasında Denizli ile ilgili çalışma yapacak olan araştırmacılar için önemli kaynaktır.

Arşivden Bir Belge

“Küçük” Birkaç Ricanın Yerine Getirilmesiyle Gelen İstifa

Yard. Doç. Dr. Süleyman İNAN
Pamukkale Üniversitesi Öğretim Üyesi

1946'da yapılan Belediye seçimlerinde CHP Denizli'nin bir tek Çivril ilçesinde seçim kaybetmiştir. Seçimi kazanan yeni kurulmuş olan Demokrat Partidir.

Çivril CHP yönetimi üyelerinden Hüseyin Ekseli Genel Sekreterliğine 4 Haziran 1946 tarihli bir mektup yazar. Ekseli, mektubunda, CHP'nin belediye seçimlerini kaybetmesinin kendince birkaç nedenini sıralar ve durumu yakinen (detaylı) incelemek üzere güvenilir bir kişinin gönderilmesini ister.

Ekseli, seçim kaybını iki nedenle açıklamaktadır¹: Birincisi, DP Çivril İlçe başkanı olan Mustafa Çorbacı'nın “öteden beri ecdadından irsen süregelmekte olan tagallüp (zorbalık)” düşüncesidir. Sözü geçen Mustafa Çorbacı, Denizli'nin hiçbir yerinde muhalefet partilerden (Demokrat Parti ve Milli Kalkınma Partisi) herhangi birinin örgütlerinin kurulmadığı bu sıralarda, Çivril'de DP'nin kurulmasında etken olan kişi olarak tanıtılır. İkinci neden ise, nispeten tanınmış serbestlik ile CHP içindeki aydın sınıfının çeşitli mazeretlerle partiden uzaklaşmasıdır.

Ekseli'nin mektubunda satır aralarına sıkıştırdığı sözler bir semt politikacısının “halet-i ruhiyesini” ve döneme bakışını yansıtmaya bakımından ilginç bulunabilir. Örneğin, mensubu olduğu partisi için “kurtarıcı, inkılapçı, kurucu, cumhuriyet rejiminin en eski tarihli partisi” nitelendirmelerini daha ilk cümlelerinde vurgular. “Dün teşekkül etmiş bir parti” dediği Demokrat Parti'nin seçim galibiyetinden açıkça duyduğu rahatsızlığı ise “hazmedememek”le açıklar. Ayrıca, başta yeni partilerin kurulmasıyla başlayan başkaca bir çok hürriyetçi uygulamaları devlet büyüklerinin milletin “olgunluk derecesine” göre verdiğini ifade eder.

Ekseli, bu mektubundan altı ay sonra CHP Genel Sekreterliğine “ilk mektubuma ek” dediği yeni bir mektup daha gönderir. 25 Aralık 1946 tarihini taşıyan Ekseli'nin yeni mektubu aynı zamanda partiden ayrıldığını açıklayan bir istifa mektubudur. Ona göre, geçen zaman içinde ilk mektubunda belirttiği “ufak bir dileği” dikkate alınmamış, öne sürdüğü fikirler aykırı bulunmuştur. Öyleyse, “fikir ayrılığı” olan bu partiye bir bağının olmaması gerekti.

7 Ocak 1947 günü, Ankara'dan Denizli CHP İl İdare Kurul Başkanlığına olaydan haberdar olunması ve Çivril teşkilatına bilgi verilmesi için Ekseli'nin gönderdiği iki mektup ilişik olmak üzere bir yazı gönderilmiştir. Ankara'dan gelen yazıyla konuyu inceleyen Denizli CHP İl İdare Kurulu, Ekseli'nin istifasını kabul eder. Denizli CHP yönetiminin 20 Ocak 1947'de CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği yazıda, Ekseli'nin kısa bir süre için yedekten ilçe idare kuruluna getirildiği, durumu “menfi” görüldüğü için kendisine fazla önem verilmediği, ilçe halkının yüzde doksanının ona değer vermediği belirtilir. Bütün bunlar Ekseli'nin “ahlâki durumunun zayıflığıyla” bağdaştırılır.

¹ - Mektupta seçim kaybının nedenleri gerçekte üç madde ile belirtilir; ancak son madde ilk iki maddeye gönderme yapar: “Hal böyle devam ettiği takdirde partimize olan bağların zaman zaman çözümlenerek binnetice atıl bir hale düşeceğini sureti katiyede arz etmeyi bir vatan borcu telakki etmekteyim”.

Acipayam Köke Köyü

*Acipayam Köke Köyü. Dalaman
Çayı'ndaki kum ocağı*

Fotograf: Mehmet ÇAKIR

Okulu Bile Olmayan Bir Köyden Denizli
İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne.

Hasan ÇÖLGEÇEN

Metin TÜRKTAŞ

Pamukkale Üniversitesi Öğretim Görevlisi

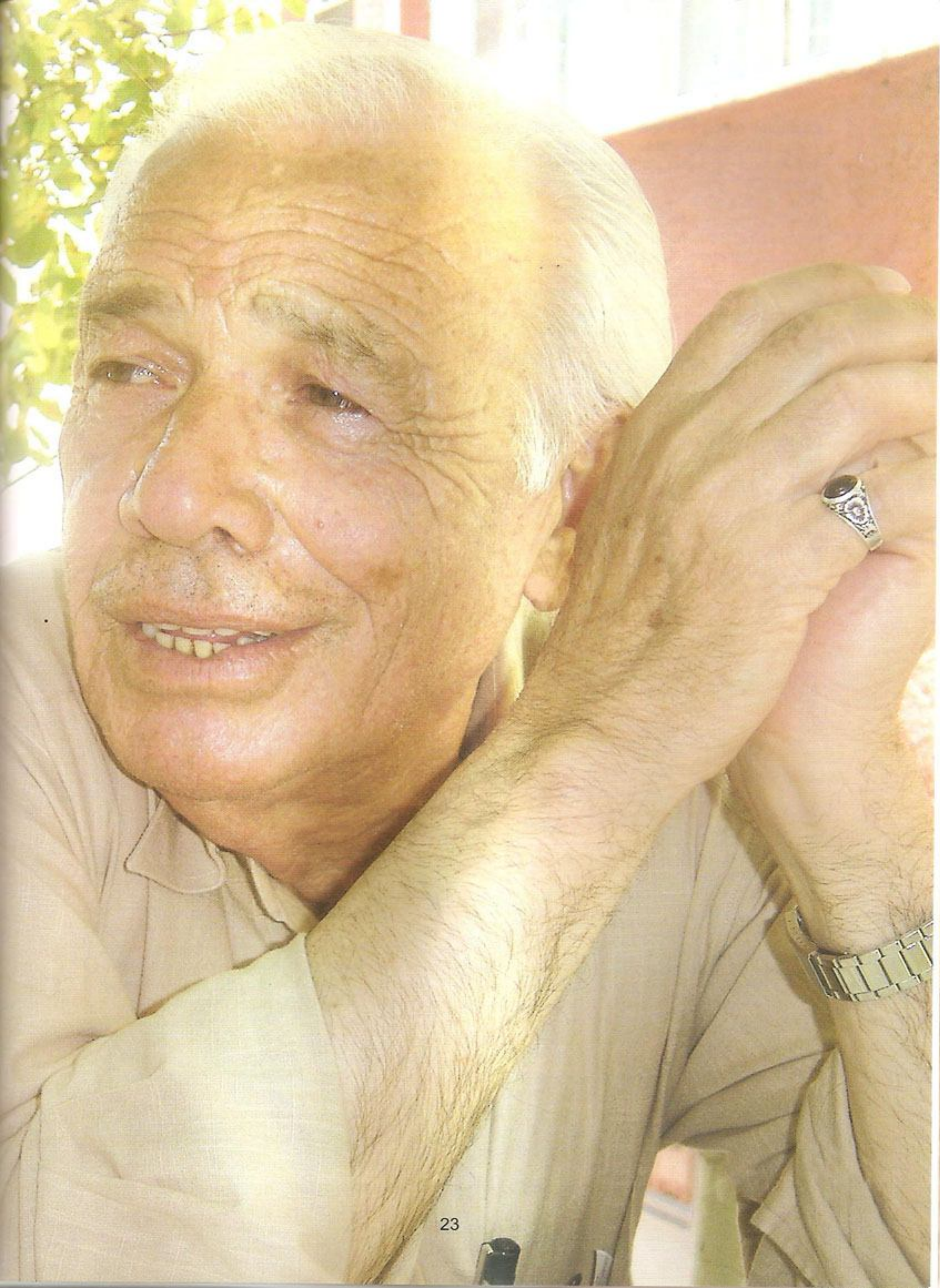
Hasan Öğretmen Tavas'ta halk derçhanesi de açar. Fenerler yardımıyla güneş ve ay tutulması ile ilgili bilgiler verir ve bu olayı deneylerle izah etmeye çalışır. Köylülere bu olayı kavratılmak için çok emek harcar ve sonunda anlayıp anlamadıklarını sorar. O zamanlarda bir köylü olan Abdül Dayı: "Hocam sen çok işisin ama Allah'ın işine fazla karşıyorsun" diyerek öğretmeni şaşırır.

Kale'de okul müdürü iken (1964)

Bu yazıda, Tavas'ın Yukarıboğaz köyünde ve çobanlık yapan bir ailenin altıncı çocuğu 1933 yılında dünyaya gelen Hasan Çölgeçen'in de zaman zaman kaynaklık edebileceği bilgileri ele alınacaktır. Yazımız sadece bir hayat değil aynı zamanda o dönemin Denizli'deki durumunu hakkında bizlere ışık tutmaktadır. Hasan Hoca'nın ilköğretim çağındaki, kendi köyünde okul olmadığı için köyün 30-40 kadar köylü konağının hayvan ahırını okul olarak

İlkokulun ikinci sınıfına kadar burada eğitim alan çocuklar, ikinci sınıfın sonunda öğretmenlerini yıldırım çarpması sonucunda kaybederler ve üçüncü sınıfa bir tane öğretmeni olan Çağırğan köyünde devam etmek zorunda kalırlar. O zamanlar öğretmen bulabilmek çok kolay bir iş değilmiş tabii. Öğretmen en yakın nerede varsa öğrenciler oraya giderlermiş. Öğretmenler ise okuma yazma belgesi olan ve askerliğini yapan kişilerden seçilerek Köy Enstitüleri'nde altı ay kurs aldırıldıktan sonra genellikle kendi köylerinde görevlendirilirlermiş. Bakanlık onlara bir plan gönderir onlar da bu planı ellerinden geldiği kadar uygulamaya çalışırlarmış. Çağırğan'da da bir sene okuyan Hasan Çölgeçen üçüncü sınıf mezunu olarak diploma alır. O zamanlar öğretmenlerle üç yıl eğitim alan bir öğrenci diploma alabilmekteymiş. Buradan diplomasını alınca bu diploma ile öğretmen okuluna girmek mümkün olmadığı için biraz daha büyük bir yerleşim yeri olan Uluköy'e (Ulukent) giderek 4 ve 5. sınıfları da burada tamamlayarak ilköğretim diplomasına sahip olur. Diplomayı aldıktan sonra köyünden Tavas'a araba yolu ve araba olmadığı için 6 saat yürüyerek gider ve fotoğraf çektirir ilköğretmen okulu sınavlarına girebilmek için. Bu sınava o bölgeden 124 kişi girer ve sadece üç kişi sınavı kazanır, bu üç kişi içinde Hasan Çölgeçen ilk sıradadır. Böylece Hasan Çölgeçen 1948 yılında ilköğretmen okullarının ilk öğrencilerinden birisi olarak Isparta'daki Gönen İlköğretmen Okulu'na kaydolur. 1948 yılında Köy

Enstitüleri'ne öğrenci alımı sona erdirilir ve onun yerine İlköğretmen Okulu öğrencileri alınır; ancak eski öğrenciler mezun oluncaya kadar bu iki okulun öğrencileri aynı mekânlarda ama değişik programlarda eğitim alırlar. Çölgeçen, buradan 1954 yılında 6 yıllık eğitimin ardından okul birincisi olarak mezun olur. Bu konuda Çölgeçen: "Birinci sınıfta okul birincisi olarak fotoğrafımı duvara astılar, bu fotoğraf 6 yıl boyunca duvardaki birincilik yerinden hiç inmedi" diyor. Okul bittikten sonra aynı yıl Kale'nin Teyner (şimdiki Çamlarca) köyüne tayin olur. Köye, eğitimden sonra ilk defa öğretmen okulundan mezun olan birisi geldiği için köylüler kendi tabirleri ile Hasan Öğretmeni büyük bir saygıyla karşılarlar. Hatta kahveye gittiği zaman herkes ayağa kalkar öğretmen oturun demeyince oturmazlarmış. Hasan Öğretmen burada 75 öğrenciyle eğitim öğretime başlar ve kendinden başka öğretmen olmadığı için beş sınıfta tek sınıfta toplayarak birleştirilmiş eğitim vermeye çalışır. Bu öğrencilerden 17'si kız 58 tanesi erkektir. Yöre halkı kızları okutmaya alışık olmadığı için kızlarını okula yollamak istemezler ama Hasan Öğretmen'in yoğun gayretleriyle aileler ikna edilir ve kızlar okula devam etmeye başlarlar. Hasan Öğretmen burada halk dershanesi de açar ama ne yapacağına ilişkin resmi bir yazı olmadığı için ilk başlarda halka genel kültür konuları verir. Köylülere, insanların ve bitkilerin üremesi ile ilgili bilgiler veya halkın isteğine göre eksik oldukları

konularda onları bilgilendirmeye çalışır. Hatta fenerler yardımıyla onlara güneş ve ay tutulması ile ilgili bilgiler verir ve bu olayı deneylerle izah etmeye çalışır. Köylülere bu olayı kavratılmak için çok emek harcar ve sonunda anlayıp anlamadıklarını sorunca 70 yaşlarında bir köylü olan Abdil Dayı : "Hocam sen çok iyisin ama Allah'ın işine fazla karışyorsun" diyerek öğretmeni şaşkırtır. Bu uygulamadan bir ay sonra gerçek ay tutulması gerçekleşir ve öğrendiklerini de doğal olarak görmüş olurlar. Daha sonraları halk dershanelerinin programı gelince Hasan Öğretmen gelen programa göre eğitim öğretimini devam ettirerek köylülere okuma yazma öğretir. Hasan Öğretmen Teyner köyünde öğrenimlik yaparken Yeni Kale ile ilgili bir anısını şöyle anlatır: 1955 yılının bahar mevsimiydi. Teyner köyünde öğretmenlik yaparken, o dönemin Başbakanı Adnan Menderes, Yeni Kale ilçesinin temel atma törenine geldi. Tören sırasında konuşma yapmak istediği hoparlörler çalışmadı. Hoparlörsüz olarak bugünkü Orman Şefliği'nin yanında bir masaya çıkarak halka hitap etti, konuşmasında: "Benim ne yaptığımı şimdi fark edemezsiniz, ancak 20 seneden sonra yaptıklarımı takdir edeceksiniz" dedi. Nitekim 1964 yılında Adalet Partisi iktidarda iken seçim kampanyası kapsamında, Yeni Kale Cevizli Kahvede bütün halk toplandı. Kadınlar yamaç bir yere oturdular. Gelen misafirler, Milli Eğitim Bakanı Cihat Bilgehan, Yüksel Menderes ve partinin diğer temsilcileri idi. Hitap

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

MAARİF VEKÂLETİ

İLK ÖĞRETMEN OKULU

DİPLOMASI

DİPLOMA NUMARASI: 838

Ramazan ^{Oğlu} ~~Hzel.~~ Hasan Çölgeçen
 Öğretmen okulu öğrenimini bitirip geçirdiği bitirme imtihanında İyi derece ile "İlkokul öğretmenliği" diploması almağa hak kazanmıştır.

261 VI/1954

Maarif Müdürü
Hakkı Kadioğlu

Okul Müdürü
Remzi Arifoğlu

Ad ve soyadı	Hasan Çölgeçen
Baba adı	Ramazan
Doğum yeri	Çavas
Doğum yılı	26.2.1933
Diplomayı veren okul	İlköğretmen Okulu
Öğrencinin okul №	603
İmtihani bitirme ders yılı ve dönemi	1953-1954 Yaz
Mecburi hizmet süresi	Dokuz yıl

Pul

(Stok No. 87.95)

Öğretmen Okulu'nun ilk diplomalarından

Diyarbakır'da Müfettiş iken (1971)

Denizli Milli Eğitim Müdürü iken (1975)

sırası Yüksel Menderes Bey'e geldiğinde Yüksel Bey bir masanın üzerine çıktı, halkı eliyle selamlayınca önce kadınlar arkasından da bütün halk ağıtlar yakarak ağlamaya başladı. Meydanda neredeyse ağlamayan hiç kimse yoktu. Bunları gören Yüksel Menderes bir kelime bile edemeden masadan inmek zorunda kaldı. Bu da halk arasında Adnan Menderes'in temel atma töreninde söylemiş olduğu sözde ne kadar haklı olduğu biçiminde yorumlanması açısından önemlidir."

Hasan Çölgeçen Teyner'den 1958 yılında Kale nahiyesine (Eski Kale) tayin olur ve burada 250 öğrencisi olan bir okulda tek öğretmen olarak birleştirilmiş sınıfta görev yapmaya başlar. Okulun müdürlüğünü de öğretmenliğini de kendisi yapar. 1961 yılında ise ilçe olunca Yeni Kale'ye tayin olur ve temeli Atatürk'ün sağlığında atılan Kale Merkez

Okulu'nda görevine devam eder. Burada öğretmen olarak göreve başlar arkasından okul müdürü olur ve daha sonra da buraya İlköğretim Müdürü olarak atanır. Bu yıllarda müfettiş olma hakkı da kazanır ama göreve başlamaz. 1965'li yıllarda burada İlköğretim Müdürü olarak bir çok okulun yapımına önderlik eder. 1966 yılında Güney ilçesine tayin olur ve burada iki yıl ilköğretim müdürü olarak görev yapar. 1968'de Acıpayam ilçesine İlköğretim Müdürü olarak atanır. 1970 yılında Diyarbakır'a ilköğretim müfettişi olarak atanır burada 3 yıl çalıştıktan sonra 1973 yılında Eskişehir'e Milli Eğitim Müdür Yardımcısı olarak atanır. Aynı yıllarda (1973-1975) Anadolu Üniversitesi'nin rektör vekilliğini yapar. 1975 yılında kendi ili olan Denizli'ye İl Milli Eğitim Müdürü olarak döner ve buradaki görevini -1978'de bir yıl ara vererek- 1981 yılında emekli oluncaya kadar devam ettirir.

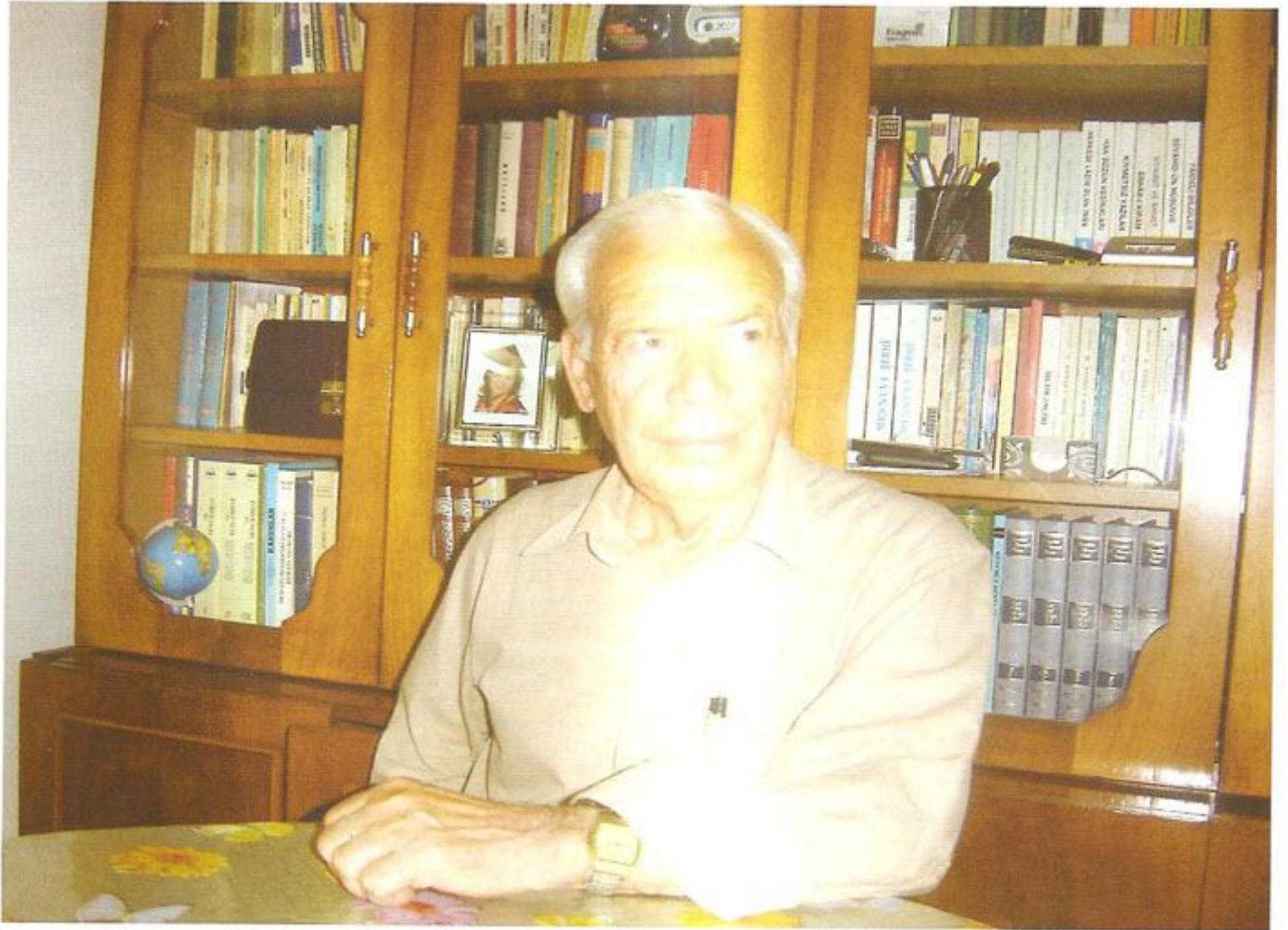
Hasan Çölgeçen, Denizli'de İl Milli Eğitim Müdürlüğü yaptığı yıllarda devleti en iyi şekilde temsil ettiğini ve kendi müdürlüğü döneminde Denizli'de bir çok ilki gerçekleştirdiğini söylemektedir. Bu dönemde okula girmeyen ya da giremeyen öğretmenleri sınıfa soktuğunu böylece de öğrencilerin alması gereken eğitimlerini almalarını sağladığını belirtmektedir. 1975'te Denizli İl Milli Eğitim Müdürü iken bir çok kişi karşı çıkmasına rağmen eğitim açısından doğru bulduğu için Kız Yetiştirme Yurdu ve Erkek Yetiştirme Yurdu'nu tek çatı altında topladıklarını, daha sonra bu davranışının taktir edildiğini ve dönemin valisi Sabahattin Savacı'dan taktirname aldığını söylemektedir.

Yine kendi müdürlüğü zamanında Anafartalar Lisesi'nin yapıldığını, ilçelerdeki ticaret liselerinin açıldığını ifade etmektedir. Bunlara ilaveten kendi döneminde Sağırlar Okulu'nun da yapıldığını ifade eden Hasan Hoca bu okulun yapılışını şu şekilde anlatır: "Sağırlar Okulunun temeli kazılırken iki metre derinliğe ulaşıldıktan sonra zeminde dümdüz bir taş tabakası çıktı. Bu taş tabakasının ortasında boydan

boya uzanan derin bir yarık vardı. O kadar derindi ki içine attığımız taşlar uzun süre yere inmiyordu. Sonra Ankara'dan jeoloji mühendisleri çağırdık. Gelen Mühendisler bunun Sarayköy'e kadar uzanan bir fay kırığı olduğunu söylediler. Onların da tavsiyesi ile okulun temelini kırığın bir tarafına kaydırarak okul binasını yaptık."

Hasan Hoca'nın yine çok önemli bulunduğu başka bir hizmeti ise 1975-1981 yılları arasında Üniversite için 800 dönümlük arsanın istimlak edilmesidir. Hasan Hoca, bunun için çok emek harcadığını, arsa sahipleri ile sanki kendisine arsa alıyormuş gibi sıkı pazarlıklar ettiğini ve sonunda 800 dönüm araziyi çok uygun fiyattan üniversite için istimlak ettiklerini söylemektedir.

Hasan Hoca 73 yaşında olmasına rağmen eski çalışkanlığından pek bir şey kaybetmemiş, eski yıllarında olduğu gibi bol bol kitap okumaya ve araştırmalar yapmaya devam etmektedir. Kendisine sağlıklı ve uzun yıllar diliyoruz.

Hasan Çölgeçen (2006) Fot: S.İnan

23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılmasından itibaren geçen 22 dönem içerisinde TBMM'de Denizli'den 83 milletvekili görev yapmıştır. Bu milletvekilleri içerisinde Yusuf Başkaya ve Hakkı Behiç Bey aynı zamanda Sivas Kongresi'nde Denizli'yi temsilen bulunmuşlardır. Yusuf Başkaya 1920'de milletvekili seçilmesinden sonra 1945'te ölümüne kadar toplam 25 yıl süre ile 7 dönem milletvekilliği yaparak en uzun süre görev yapan Denizli milletvekili olmuştur. Ali İhsan Sabis Bey ise 1950 seçimlerinde Demokrat Parti'den hem Denizli hem de Afyon'dan milletvekili seçilmiş ancak aynı anda iki bölgeden milletvekili olunamadığı için Afyon milletvekili olmayı tercih etmiştir. Onun yerine ise Denizli milletvekili olarak Baha Akşit göreve gelmiştir. 1961-1980 yılları arasında da Denizli senatörleri olarak görev yapan kişiler ise Adalet Partisinden Mustafa Cahit Akyar, Mehmet Emin Durul, Ali Kemal Turgut ve Baha Akşit ile Cumhuriyet Halk Partisi'nden Hüseyin Atmaca'dır. Ayrıca Ümmet Kandoğan XXII. Dönemde Adalet ve Kalkınma Partisi'nden Milletvekili seçilmiş; sonradan parti değiştirmiş ve şu anda Doğru Yol Partisi Denizli milletvekili olarak görev yapmaktadır.

Cumhuriyet'ten Günümüze

Denizli Milletvekilleri

Selim PARLAZ

Pamukkale Üniversitesi Araştırma Görevlisi

I. Dönem Milletvekilleri (1920-1923)

Hakkı Behiç (BAYIÇ)
Hasan (TOKCAN)
Hüseyin Mazlum (BABABALIM)
Mustafa Nuri (TAVASLIOĞLU)
Necip (BULDANLIOĞLU)
Yusuf (BAŞKAYA)

II. Dönem Milletvekilleri (1923-1927)

Necip Ali (KÜÇÜKA)
Mazhar Müfit (KANSU)
Yusuf (BAŞKAYA)
Haydar Rüştü (ÖKTEM)
Dr. Mustafa Kâzım (SAMANLI)

III. Dönem Milletvekilleri (1927-1931)

Yusuf (BAŞKAYA)
Mazhar Müfit (KANSU)
Necip Ali (KÜÇÜKA)
Haydar Rüştü (ÖKTEM)
Dr. Mustafa Kâzım (SAMANLI)
Emin Aslan (TOKAT)

IV. Dönem Milletvekilleri (1931-1935)

Necip Ali KÜÇÜKA
Emin Aslan TOKAT
Haydar Rüştü ÖKTEM
Mazhar Müfit KANSU
Dr. Mustafa Kâzım SAMANLI
Yusuf BAŞKAYA

V. Dönem Milletvekilleri (1935-1939)

Dr. Mustafa Hamdi BERKMAN
Mehmet Şefik TÜRSAN
Emin Aslan TOKAT
Necip Ali KÜÇÜKA
Haydar Rüştü ÖKTEM
Dr. Mustafa Kâzım SAMANLI
Yusuf BAŞKAYA
Mazhar Müfit KANSU

VI. Dönem Milletvekilleri (1939-1943)

Emin Aslan TOKAT
Necip Ali KÜÇÜKA
Dr. Mustafa Kâzım SAMANLI
Yusuf BAŞKAYA
Dr. Mustafa Hamdi BERKMAN
Fahri Akçakoca AKÇA
Tahir BERKAY
Dr. Behçet UZ
Haydar GÜNVER

VII. Dönem Milletvekilleri (1943-1946)

Yusuf BAŞKAYA
Emin Aslan TOKAT
Dr. Mustafa Hamdi BERKMAN
Faik ARSLAN
Cemil ÇALGÜNER
Abidin EGE
Haydar GÜNVER
Kâmil Server TOKGÖZ
Dr. Behçet UZ
Naili KÜÇÜKA

VIII. Dönem Milletvekilleri (1946-1950)

Naili KÜÇÜKA CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Hulusi ORAL CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Cemil ÇALGÜNER CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Kemal Cemal ÖNCEL CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Dr. Mustafa Hamdi BERKMAN CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Dr. Behçet UZ CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Abidin EGE CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Reşat AYDINLI Bağımsız

IX. Dönem Milletvekilleri (1950-1954)

Hüseyin Hüsnü AKŞİT DP (Demokrat Parti)
Tevfik Fikret BAŞARAN DP (Demokrat Parti)
Ali ÇOBANOĞLU DP (Demokrat Parti)
Dr. Mustafa GÜLCÜGİL DP (Demokrat Parti)
M. Fikret KARABUDAK DP (Demokrat Parti)
Eyüp ŞAHİN DP (Demokrat Parti)
Rafet TAVASLIOĞLU DP (Demokrat Parti)
Ali İhsan SABİS -
Baha AKŞİT DP (Demokrat Parti)

X. Dönem Milletvekilleri (1954-1957)

Baha AKŞİT DP (Demokrat Parti)
Ali ÇOBANOĞLU DP (Demokrat Parti)
Dr. Mustafa GÜLCÜGİL DP (Demokrat Parti)
İsmail HADIMLIOĞLU DP (Demokrat Parti)
Ali Rıza KARACA DP (Demokrat Parti)
Mehmet KARASAN DP (Demokrat Parti)
Osman ONGAN DP (Demokrat Parti)
Ahmet Hamdi SANCAR DP (Demokrat Parti)
Rafet TAVASLIOĞLU DP (Demokrat Parti)

XI. Dönem Milletvekilleri (1957-1960)

Baha AKŞİT DP (Demokrat Parti)
Turan BAHADIR DP (Demokrat Parti)
Ali ÇOBANOĞLU DP (Demokrat Parti)
İsmail HADIMLIOĞLU DP (Demokrat Parti)
Ali Rıza KARACA DP (Demokrat Parti)
Mehmet KARASAN DP (Demokrat Parti)
Osman ONGAN DP (Demokrat Parti)
Ahmet Hamdi SANCAR DP (Demokrat Parti)
Rafet TAVASLIOĞLU DP (Demokrat Parti)

XII. Dönem Milletvekilleri (1961-1965)

Sinan BOSNA AP (Adalet Partisi)
Mehmet ÇOBANOĞLU AP (Adalet Partisi)
İbrahim KOCATÜRK AP (Adalet Partisi)
Remzi ŞENEL AP (Adalet Partisi)
Emin Atif ŞOHOĞLU CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Arif Hüdai ORAL CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
İsmail ERTAN CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)

I. Dönem Cumhuriyet Senatosu Üyeleri (1961-1966)

Mustafa Cahit AKYAR AP (Adalet Partisi)
Mehmet Emin DURUL AP (Adalet Partisi)

II. Dönem Cumhuriyet Senatosu Üyeleri (1966-1980)

Hüseyin ATMACA CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Ali Kemal TURGUT AP (Adalet Partisi)
Baha AKŞİT AP (Adalet Partisi)

Günümüzde "Cumhuriyet Müzesi" olarak hizmet veren 2. Meclis Binası

XIII. Dönem Milletvekilleri (1965-1969)

Fuat AVCI	AP (Adalet Partisi)
Mehmet Salih BAYDİL	AP (Adalet Partisi)
Zafer Nihat ÖZEL	AP (Adalet Partisi)
Hüseyin Remzi ŞENEL	AP (Adalet Partisi)
Emin Atıf ŞOHOĞLU	CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Arif Hüdai ORAL	CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Muzaffer KARAN	TİP (Türkiye İşçi Partisi)

XIV. Dönem Milletvekilleri (1969-1973)

Sami ARSLAN	AP (Adalet Partisi)
Fuat AVCI	AP (Adalet Partisi)
Mehmet Emin DURUL	AP (Adalet Partisi)
Hasan KORKMAZCAN	AP (Adalet Partisi)
Ali USLU	AP (Adalet Partisi)
İlhan AÇIKALIN	CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Arfi Hüdai ORAL	CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)

XV. Dönem Milletvekilleri (1973-1977)

Fuat AVCI	AP (Adalet Partisi)
Rıza GENÇOĞLU	AP (Adalet Partisi)
Arif Hüdai ORAL	CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Hüseyin ERÇELİK	CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Hasan KORKMAZCAN	DP (Demokrat Parti)
Sami ARSLAN	DP (Demokrat Parti)

XVI. Dönem Milletvekilleri (1977-1983)

Mustafa GAZALCI	CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Adnan KESKİN	CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Ömer İhsan PAKÖZ	CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Ahmet Hamdi SANCAR	AP (Adalet Partisi)
Emin Atıf ŞOHOĞLU	AP (Adalet Partisi)
Mustafa Kemal AYKURT	AP (Adalet Partisi)

XVII. Dönem Milletvekilleri (1983-1987)

Muzaffer ARICI	ANAP (Anavatan Partisi)
Aycan ÇAKIROĞULLARI	ANAP (Anavatan Partisi)
Halil İbrahim ŞAHİN	HP (Halkçı Parti)
Mustafa Kani BÜRKE	HP (Halkçı Parti)
İsmail ŞENGÜN	MDP (Milliyetçi Demokrasi Partisi)

XVIII. Dönem Milletvekilleri (1987-1991)

Muzaffer ARICI	ANAP (Anavatan Partisi)
Aycan ÇAKIROĞULLARI	ANAP (Anavatan Partisi)
İsmail ŞENGÜN	ANAP (Anavatan Partisi)
Adnan KESKİN	SHP (Sosyal Demokrat Halk Partisi)
Arif Hüdai ORAL	SHP (Sosyal Demokrat Halk Partisi)
Esat Yıldırım AVCI	DYP (Doğru Yol Partisi)

XIX. Dönem Milletvekilleri (1991-1995)

Mehmet GÖZLÜKAYA	DYP (Doğru Yol Partisi)
Mustafa Haluk MÜFTÜLER	DYP (Doğru Yol Partisi)
Nabi SABUNCU	DYP (Doğru Yol Partisi)
Muzaffer ARICI	ANAP (Anavatan Partisi)
Hasan KORKMAZCAN	ANAP (Anavatan Partisi)
Adnan KESKİN	SHP (Sosyal Demokrat Halk Partisi)

XX. Dönem Milletvekilleri (1995-1999)

Kemal AYKURT	DYP (Doğru Yol Partisi)
Mehmet GÖZLÜKAYA	DYP (Doğru Yol Partisi)
Mustafa Haluk MÜFTÜLER	DYP (Doğru Yol Partisi)
Hilmi DEVELİ	DSP (Demokratik Sol Parti)
Adnan KESKİN	CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Ramazan YENİDEDE	RP (Refah Partisi)
Hasan KORKMAZCAN	ANAP (Anavatan Partisi)

XXI. Dönem Milletvekilleri (1999-2002)

Salih ERBEYİN	MHP (Milliyetçi Hareket Partisi)
Ali KESKİN	MHP (Milliyetçi Hareket Partisi)
Mehmet KOCABATMAZ	DSP (Demokratik Sol Parti)
Hasan ERÇELEBİ	DSP (Demokratik Sol Parti)
Mehmet GÖZLÜKAYA	DYP (Doğru Yol Partisi)
Mustafa Kemal AYKURT	DYP (Doğru Yol Partisi)
Beyhan ASLAN	ANAP (Anavatan Partisi)

XXII. Dönem Milletvekilleri (2002-

Mehmet YÜKSEKTEPE	AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi)
Mehmet Salih ERDOĞAN	AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi)
Osman Nuri FİLİZ	AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi)
Ümmet KANDOĞAN	AKP-DYP (AK Parti-Doğru Yol Partisi)
Mehmet Uğur NEŞŞAR	CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Veli Haşim ORAL	CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)
Mustafa GAZALCI	CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)

Servergazi'de
(Yeşilköy'de)

Arik Arıtma Adağı

Nizami ÇUBUK

Sanat Tarihçi - Güzel Sanatlar Lisesi Müdürü

Doğa olanca coşkusuyla baharı karşılamaya hazırlanıyor... Kuşların ötüşü böceklerin seslerine, dağların yeşili göğün mavisine karışıyor... Toprağa düşmüş tohum filizlenmiş, güneşe doğru boy veriyor... Ağaçlar tomurcuklanıp, çiçeğe durmuşlar... Cemreler havaya, suya ve toprağa düşeli epey zaman oldu... Hıdrellezde doğayla, baharla bütünleştik, içimiz kıpır kıpır... Doğadaki uyanış hepimizi coşturuyor...

Yeşilköylüler, Ulu Tanrı'dan bolluk, bereket dilemek için adaklar sunma zamanının geldiğini biliyorlar...

Köyün adı zamanla Taşoluk, Gerzele ve Yeşilköy olarak değişmiş olsa da, geleneklerine sahip çıkan bilge insanlar, güngörmüş yaşlılar hiç ara vermeden "Arik Arıtma Adağını" sürdürmeye devam etmişler... Köyden beldeye dönüşen Yeşilköy, Servergazi Beldesi olarak sahip olduğu tarihsel mirasın farkında... Özellikle bölgenin Türkleşmesinde Uçbeyi olarak savaşırken şehit düşen Selçuklu komutanı Servergazi'ye ait türbenin burada yer alması, beldeye ayrı bir tarihsel zenginlik katmaktadır. Servergazi Beldesi bugün, dünden aldığı kültürel mirası yarınlara taşımak istiyor. Belediye Başkanı Nihat Yenişol, Pamukkale Üniversitesi ile işbirliği yaparak yeni açılımlar yaratmaya çalışıyor. Beldenin tarihsel belleği olan yaşlıları bilim adamlarıyla buluşturuyor...

"Arik Arıtma Adağı" için zamanın geldiğini, köyün güngörmüş yaşlıları haber verince; Oğullar, torunlar kolları sıvayıp hemen hazırlıklara başlıyorlar... Önce, hayırseverlerin kurduğu Dernek tarafından adak sırasının kimde olduğuna bakılarak, o kişiye hazırlık yapması için haber veriliyor. Adaklık boğa, yemeklik malzemeler

alınarak her şey hazır hale getiriliyor. Adaklık boğayı almak için başvuruda bulunan hayırseverlerin, sıranın kendilerine gelmesi için

neredeysse birkaç yıl beklemesi gerekiyor. "Arık Arıtma Adağından" bir gün önce akşamdan hazırlıklara başlanıyor. Yıllar öncesinden adak yemeği için alınmış olan kalaylı kazanlar, dığanlar

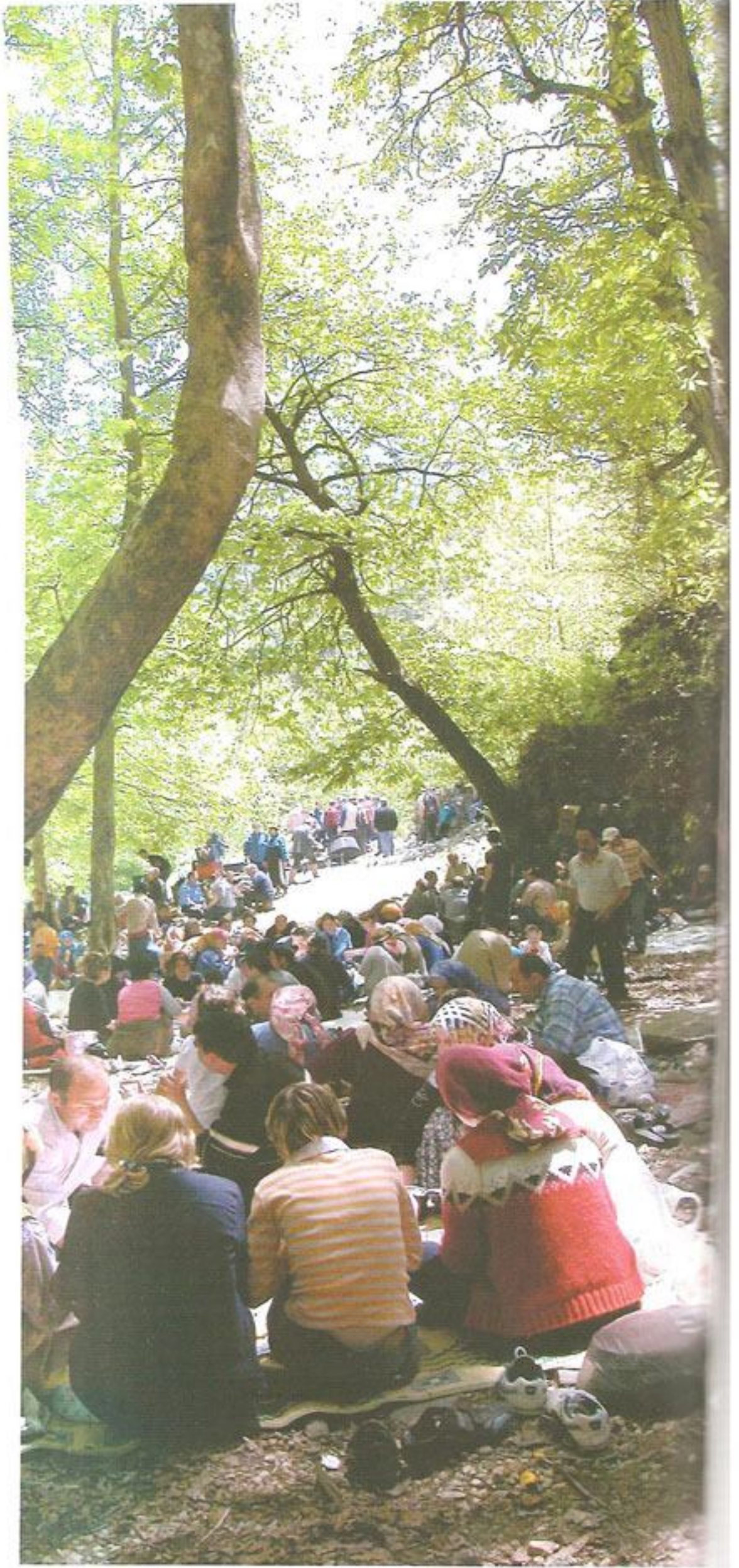
gözden geçirilerek yeniden ortaya çıkarılıyor... Ertesi gün köyün ileri gelenleri, adakçılar, yemekçiler ve arık arıtma imecesine katılacak köylüler sabah ezanında köy meydanında toplanıyorlar... Ve kendi aralarında

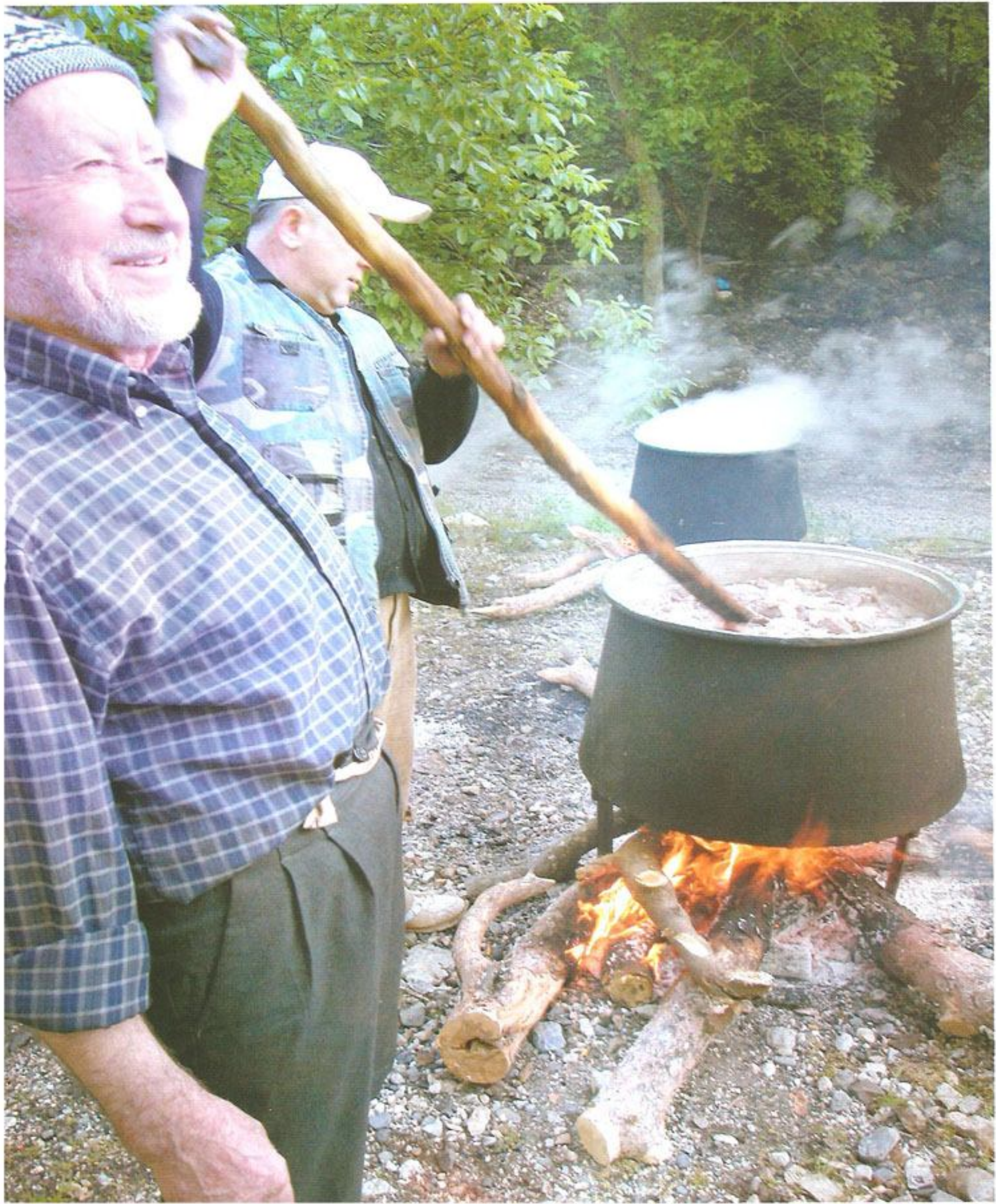
görev dağılımı yaparak yola çıkıyorlar... Ilgıt ılgıt esen seher yeliyle dağların arasından, vadilerin diplerindeki yollardan suyun kaynağına doğru ilerliyoruz. Ulu çınarların ve kestane ağaçlarının zamana meydan okuyan heybetli görüntüleri alaca şafakta hepimizi büyülüyor.

Güneş ışıkları dağların doruklarını yalayıp vadilerin içine inmeye başlarken adak yeri olarak düzenlenen şelaleye, "Suyun Pınarı"na varıyoruz. "Arık Arıtma Adağı" olarak getirilen boğa, kurban edilmek üzere saygıyla suyun başına getiriliyor. Görevliler, boğanın canı yanmasın diye onu özenle bağlayıp, arka ayaklarından kesim demirine asıyorlar. Dualarla kesim işlemleri başlıyor... Köyün imamı elinde tuttuğu leğene ilk akan kanı doldurarak dualar eşliğinde su arığına döküyor... Ve Tanrı'dan bolluk ve bereket dileyerek kanlı kabı suda yıkıyor... Suya karışan kurban kanının görüntüsü hüznle umudun yoğrulduğu tarifsiz duygulara dönüşüyor. Çok eski zamanlarda, uzun savaş yıllarında yetişkin erkeklerin tümünün savaşlara gittiği seferberlik yıllarında, yoksulluk yüzünden ve adaklık boğayı kesebilecek yetişkin erkek olmadığından, yayladaki yaşlı Yörük beyi, köyün kadınlarına adak olarak bir koç gönderir. Ve o yıl kadınlar "Arık Arıtma Adağını" bu koçu keserek yaparlar... Ancak Tanrı adağı ve akan kanı yetersiz bulduğu için arığın suyunu azaltarak, kurutur.

O günden sonra, durum ne olursa olsun, köylülerin iki eli kanda olsa bile, yılda iki kez dana kurban etmeye devam etmişlerdir. Her yıl ilkbahar ve sonbaharda yapılan Arık Arıtma Adağı; köye gelen suyun çoğalması için yapılan geleneksel bir törene dönüşerek, sürüp gitmiştir... İlkbaharda yapıldığında bolluk bereket dileği, Sonbaharda yapıldığında ise şükran duyguları sunulmak istenmiştir. Kesilen boğa kasap tarafından önce iri parçalara ayrılıyor, sonra adak imecesine katılan köylüler tarafından yemeklik olarak doğranıyor. Bir yandan ocaklar kurulup ateşler yakılıyor... Bir yandan kazanlara yemeklik malzemeler konularak kepeçlerle karıştırılmaya başlanıyor. Yemek yapmaktan anlayanlar kazanların başında tatlı bir telaş içindeler... Su taşıyanlar, odun toplayanlar hiç durmuyorlar... Yapılması gerekenleri bir bir anlatmaya çalışan yaşlı insanlar her şeyin kusursuz olması için telaşlı ve kaygılı ortalıkta dönüp duruyorlar... Yemek ikramı başlamadan kap kacağın temizliğini, bulaşıkların yıkanmasını düşünen köylü kadınlar kazanlarının altını yaktılar, sular ısınıyor... Kovaları, leğenleri yerli yerine koyarak düzenlerini kurdular... Aralarında görev paylaşımı yaparak son hazırlıklarını yapıyorlar...

Pınar başında, adak yerinde yemekler pişmeye başlıyor... Haşlama, pilav ve irmik helvası odun ateşinde tam kıvamında pişiriliyor...

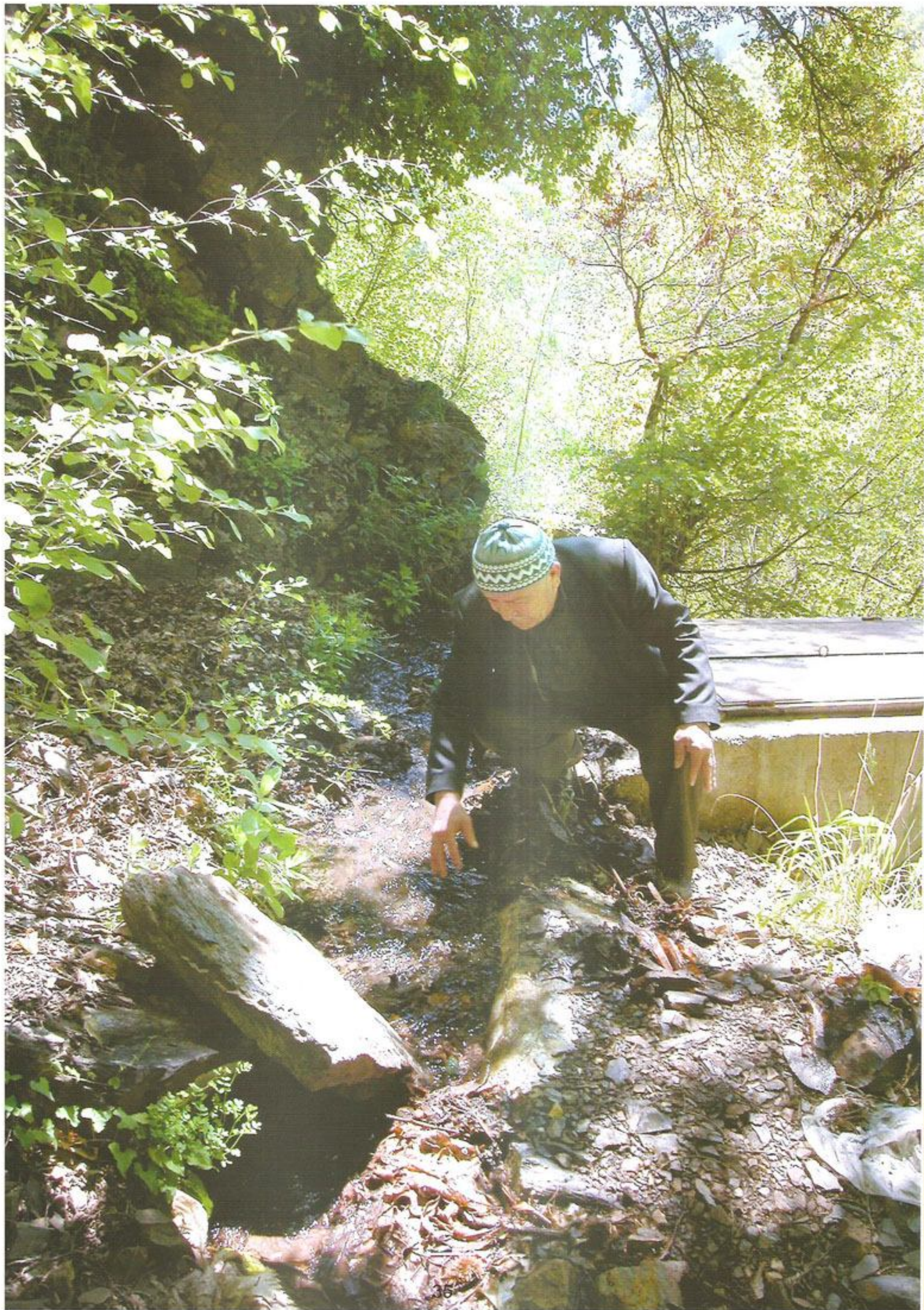

Köylüler bahçelerine su getiren kanalları temizlemek için "Arık Arıtma" imecesine katılarak paylarına düşen temizliği yapmaya çoktan başladılar bile... Kıştan kalan dalın yaprağın, taşın toprağın doldurduğu su kanalları temizlenerek bolca su sağlanacak... Geleneksel olarak su arığı köyün mahalleleri arasında mevkilere bölünerek paylaştırılmış durumdadır. Arığın bölümlerinin adları, yukarıdan aşağı doğru şöyledir: "Suyun Pınarı", "Istıranca", "Derin Arık", "Orta Arık", "Sulu Taş" ve Yellice... Bir de şelaleden Tanışman Yaylası'na doğru Yörüklerin sorumluluğunda olan "Denişli" bölümü vardır.

Adağın kanı toprağa bulaştı, suya karıştı... Bolluk bereket olarak geri dönecek... Kazanlardaki yemekler pişiyor... Doygun yemek kokuları göğe savruluyor... Çok eski zamanlardan beri Anadolu Uygarlıkları'nda, göçebe Türkmen boylarında tanrılara adaklar hep böyle sunulmuştu... O günlerden bu güne adak sunuları zamana uygun dinsel törenlere dönüşerek sürüp gidiyor...

Öğleye doğru, su kanallarını arıkları arıtan köylüler adak yerinde toplanmaya başlıyorlar... İş yapmanın haklı gururuyla yorgun ve mağrurlar... Yaşlılar,

kadınlar ve çocuklar akın akın köyden adak yerine geliyorlar. Arabalar tozu dumana katarak insan taşıyor. Belediye otobüsü hiç durmuyor. Adak yerinde kalabalık giderek artıyor. Yemekler pişti, enfes lezzet kokuları ta uzak vadilerden bile duyulabiliyor... Köyün imamı yanık sesiyle mevlit okuyor, dualar ediyor... Eller bolluk bereket dilekleriyle havaya kalkıyor ve şükran duygularıyla yüzlere sürülüyor... Adak yerinde suyun başında koyu gölgelere sofralar seriliyor... Kazanlardaki yemekler kepçelerle kovalara konularak sofralara dağıtılıyor... Telaşlı ve kalabalık insan sesleri birbirine karışıyor. Paylaşmanın ve birlikte yaşamanın coşkusuyla karnını doyuran

dinsel törenler yapılmaktadır. Bu yerlerde yapılan ritüeller Anadolu Uygarıları'ndaki kültürel sürekliliğin en güzel örneklerini oluşturmaktadır. "Arık Arıtma Adağının" yapıldığı vadiye antik dönemden kalma mimari parçalara rastlanması vadiye inen ve adak yerine giden antik yolun kalıntılarının görülebilmesi bu düşünceleri doğrulamaktadır. Yine, vadinin derinliklerindeki mermer ocaklarından çıkarılan mermerlerin antik dönemlerde de Hierapolis'e ve Laodikeia'ya götürülerek mimarlıkta ve heykeltıraşlıkta kullanılması buranın tarihsel önemini artırmaktadır. Servergazi Türbesi'nin yakınında bulunan "Körstanlık" mevkiinde yeraltına yapılmış tek odalı sığınaklar /

insanlar şükrederek evlerine dönerken, bir dahaki "Ank Arıtma Adağında" yine buluşmayı umut ediyorlar. Denizli çevresinde antik dönemlerden beri sürüp gelen yerel kült (inanç) ritüelleri, Türklerin bölgeye gelmesiyle Anadolu Erenleri'nin özellikleriyle bütünleşerek tarihsel sürekliliğini devam ettirmektedir. Beyağaç'ta Çiçekbaba Dağı'nda Eren Dede, Honaz Dağı'nda Çoban Dede, Çökelez Dağı'nda Ellez Dede ve Babadağ'ın zirvesinde yer alan Adak yerinde halâ

siperler de ilginç bir mimari kalıntılardır. Taş duvarlarla çevrilmiş ve üzerleri geniş kayrak taşlarla örtülmüş odalardan, burada çok sayıda bulunmaktadır.

Servergazi Beldesi gelenekleriyle, tarihsel zenginlikleriyle dünle bugünü iç içe yaşıyor...

Bugün bize düşen görev dünden aldığımız tarihsel ve kültürel mirası bozmadan, kaybetmeden yaşadığımız zamanın renklerini de katarak yarınlara aktarmaktır.

“Özay Gönlüm” ün Sesiyle Meşhur ettiği
“Umman Ninenin Mektupları’nın Yazarı
Kırca’lı Öğretmen **Mehmet YILMAZ**

Yard. Doç. Dr. Ali Rıza ERDEM
Pamukkale Üniversitesi Öğretim Üyesi

Bu yazı Kırca köyünden yetişen ve doğduğu toprakların kültürünü “Umman Ninenin Mektupları” ile kitap olarak ortaya koyan değerli büyüğümüz öğretmen yazar “Mehmet Yılmaz” a bir vefa borcudur.

"Umman Ninenin Mektupları" değerli büyüğümüz "Özay Gönlüm" ün meşhur sesiyle tüm Türkiye'ye tanıtılmıştır. Türkiye "Özay Gönlüm" ün sesinden "Umman Nineyi" ve "mektuplarını" çok sevdi. "Umman Ninenin Mektupları" nın tüm Türkiye tarafından bilinmesi ve sevilmesinde "Özay Gönlüm" ün seslendirmesinin çok büyük rolü vardır. Eğer "Umman Ninenin Mektupları" başarıyla "Özay Gönlüm" tarafından seslendirilmeseydi belki de tüm Türkiye tarafından bilinmeyecek, dolayısıyla sevilmeyecek ve kitap sayfaları arasında kalacaktı. Bana göre Kırca'lı öğretmen yazar "Mehmet Yılmaz" ve "Özay Gönlüm" bir "ekip çalışması" yapmışlardır. Kırca'lı öğretmen yazar "Mehmet Yılmaz" kalemiyle "Umman Ninenin Mektupları" nı ortaya koymuş, "Özay Gönlüm" ise o meşhur sesiyle "Umman Nine" yi hem kitap sayfalarından alıp etten/ kemikten yaşayan bir kimliğe büründürmüş hem de tüm Türkiye'ye sevdirmiş, gönüllerde/ akıllarda kalıcı olarak yer ettirmiştir.

Fakat ne acıdır ki "Umman Ninenin Mektupları" deyince insanların aklına büyük oranda "Özay Gönlüm" gelmektedir. Bu aslında çok güzel fakat bana göre eksik ve "Umman Ninenin Mektupları" nın yazarının Kırca'lı öğretmen yazar "Mehmet Yılmaz" olduğunun bilinmesi / hatırlanması, hatırlatılması gereken bir durumdur. Burada şahsen başarılı sesiyle "Umman Ninenin Mektupları" nı tüm Türkiye'ye tanıtan ve sevdiren "Özay Gönlüm" e saygı ve şükranlarımı her zaman belirtmek isterim. "Özay Gönlüm" olmasaydı "Umman Ninenin Mektupları" asla bu kadar tüm Türkiye'ye mal olmazdı. Bu Türk kültürü / folkloru açısından önemli bir kazanımdır. Ama "Umman Ninenin Mektupları" deyince en az "Umman Ninenin Mektupları" nı başarıyla seslendiren ve tüm Türkiye'ye tanıtan, sevdiren "Özay Gönlüm" kadar "Umman Ninenin Mektupları" nı yazan, ortaya koyan Kırca'lı öğretmen yazar "Mehmet Yılmaz" da akla gelmelidir.

Bu yazı yukarıda da belirttiğim gibi hem Kırca köyünden yetişen değerli büyüğümüz öğretmen yazar "Mehmet Yılmaz" a bir vefa borcu hem de "Umman Ninenin Mektupları" deyince en az "Umman Ninenin Mektupları" nı başarıyla seslendiren ve tüm Türkiye'ye tanıtan, sevdiren "Özay Gönlüm" kadar "Umman Ninenin Mektupları" nı yazan, ortaya koyan Kırca'lı öğretmen yazar "Mehmet Yılmaz" ın da akla gelmesini sağlamak içindir.

1928 Acıpayam "Kırca Köyü" doğumlu "Mehmet YILMAZ". Umman Ninenin yazarı, değerli öğretmenimiz ender yetişen büyüklerimizden biridir. Acıpayam ilçesinde ve çevresinde yıllarca öğretmenlik ve Acıpayam Halk Eğitimi Müdürü olarak da görev yapmıştır. Doğduğumuz toprakları ve yaşadığımız kültürü, ülke genelinde duyuran o yazdığı küçük

fakat etkisi büyük "Umman Ninenin Mektupları" kitabı, nesilden nesile dolaşan, bir kültür hizmeti olarak kalacak ve örnek olacak bizlere. Onu 28 Şubat 1999 tarihinde 71 yaşında kaybettik. Mehmet YILMAZ' ı tanıyan bizler asla ve asla onu unutmadık, unutmayacağız.

Öğretmen yazar " Mehmet Yılmaz" ın doğduğu yer: Kırca Köyü

*Kırca'da Sonbahar
(resmi siteye gönderen: Salih Erdem)*

Şahman yaylasının (Malkaya, İlkuş ve Kızılsu) dereleriyle Kabalar Yaylası sırtlarının doğusunu çevreleyen Kırca'nın yayılıp uzandığı düzlükte ve yayladan 4 kilometre açıkta kuruludur. Alaaddin kasabasının merasıyla bitişik ve 4 kilometre kadar yakınında bulunan Kırca Köyü Ucarı adası, Oğuz, Yassı Höyük arazileriyle çevrilidir. Kırca adı, Denizli'nin Saraylar mahallesindeki Mevlevi hanede medfun bulunan (Kırca Ali baba) nın lakabına izafette verilmiştir (Vehbi, 1951).

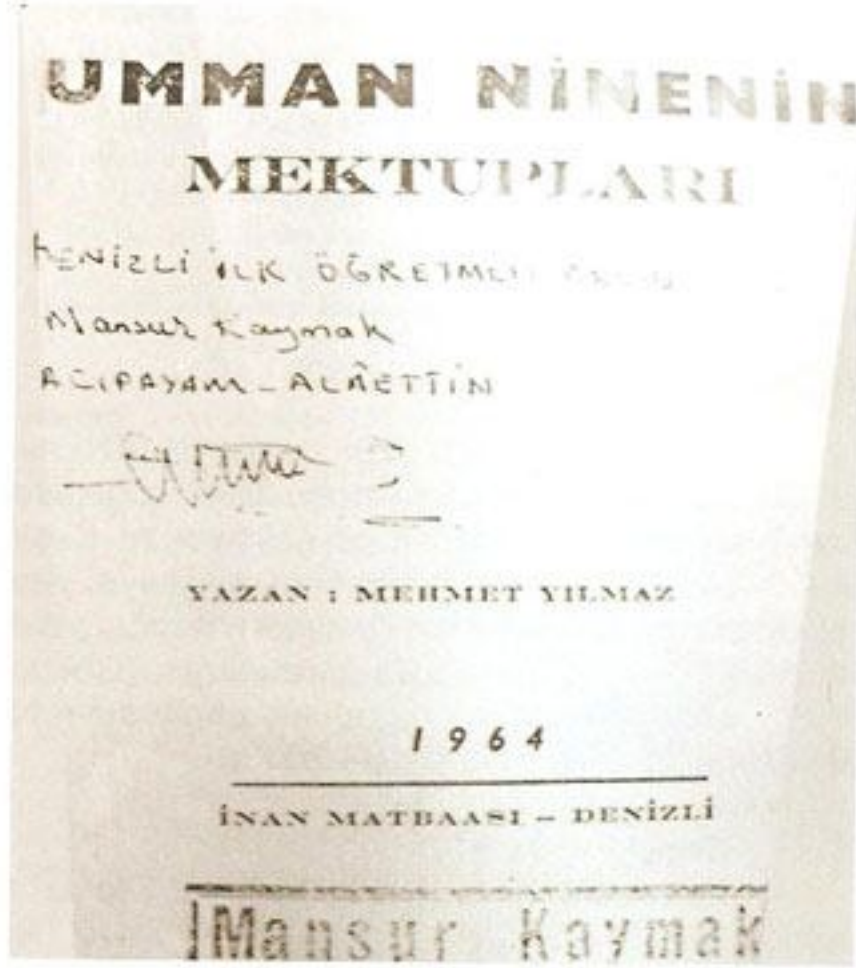
Kırca'lı öğretmen yazar " Mehmet Yılmaz" ın unutulmaz eseri: "Umman Ninenin Mektupları"

Kırca'lı öğretmen yazar "Mehmet Yılmaz" Acıpayam'ın köylerinde öğretmen olarak görev yaparken dikkatli bir gözlemci, incelemeci olarak gözlemlerini incelemelerini kaleme almış ve daha sonra bunu "Umman Ninenin Mektupları" olarak 1964 yılında yayınlamıştır. Mehmet Yılmaz eserinin önsözünde şunları söylemektedir (Yılmaz, 1964):

"Sayın okurlarım

Uzun süren meslek hayatımda muhitimizin birçok tipik, sosyal hayatı incelemeye değer, köylerinde çalıştım. Dillerini (ağız ve şivelerini), sosyal hayatını, gelenek-görenek, örf ve adetlerini ilgi duyarak inceledim. İlgi duyduğum taraflarını kaleme aldım. Bilhassa "Ummuhan Ninenin" dostluğunu kazanarak, askerde olan torunu Kara Ahmet'e mektuplar yazıverdim. İmla ve telaffuz kaideleri nazara itibara alınmayarak çevrenin hususiyeti olan şive ve ağızla yazılmıştır. Bu mektuplar hayal mahsulü olmayıp hepsi köy gerçeklerinin ta kendisidir. Bu kitapçığımla sizlere çevremizin sosyal hayat ve geleneklerini bir nebze olsun tanıtarak faydalı olabilirim kendimi bahtiyar sayacağım. Saygılarımla

Mehmet Yılmaz"

"Umman Ninenin Mektupları"
kitabının kapağı

Fotoğrafı çeken: Ali Rıza ERDEM (31 Ağustos 2006) Kırcalı öğretmen yazar "Mehmet Yılmaz"ın 1964 yılında yayınladığı "Umman Ninenin Mektupları" adlı eserinde 25 mektup yer almıştır. Bu mektuplar Acıpayam yöresinin şivesi ve ağızıyla sevgi, özlem, hiciv içermektedir. Bu mektuplardan birincisine orijinal şekliyle yer vermek, okuyuculara birinci elden Kırcalı öğretmen yazar "Mehmet Yılmaz" ın kaleminden "Umman Nineyi" tanıtmak için güzel bir örnek olacaktır (Yılmaz, 1964; sayfa:5-8).

"Mektup 1

Ey benim deruni dilden, canı gönülden, ilâna gibi dürülgen, gursağımın incisi, gözümün zencisi, bağrımın dört parmak aşşasında zabah yıldızı gibi ışıltı ışıltı çay gibi çağıl çağıl açğıldeyen, gıymatlım, çılbağım, garibim, kimsesizim, yavrım, yitimim, aslanım, gaplanım, evranım, gülüm, Gara Amadım benim.

Nasılsın? Eyimisin? Eyi olmanı Cenabı Hak'dan dova ve niyaz eylerin. Bizi sorarsan hamd olsun İrabbimize hindilik çok eyiyiz. Sen Aslan, garip Gara Amadımında bu münval üzere olmasını dileyorum.

Oğlum, buradan havadis isdeyon, Gök Durmuş düğün eddi. Kel Osman'ın Topbaş Zeynebi aldı. Dövünü çok eyi oldu gari. Ah bi olmalıydın da bende eller gibi oyununu doya doya bakeydimde sevineydim. Esmilen Hakgı bi oyun ativesi emme. Gudurasının oğlu çok faydalı oyneyyo çok. Aynı Hasan emmisi gibi. Hopleyişini bi göreydin, accıkda irakı işmiş. Mısdıvecinin Ümmü kız elden utanmısa damın üstünden atlep, oğlanın boynuna poçasını doleycek. Ne etceğni bilemeybatı gızcaz.

Arap Alının sarı öküz öldü, gızıl kurt bulmuş. Ganını demirinnen yaktılar emme, nahasın kurtarımadılar. Asardan aş yemez Osmanı bile getirdile. Oda bi şey yapımadı. Oda ocağı sönesi öküzlere biyol bu dert çıkdı. Oğlancağza yazık oldu gari. Oğlan bet tasılanıbatı. Gonşular teselli ediyö emme, ne ossa boş. Gidi mor tosun bağıra, bağıra. Allah çilbir tekliği vermesin.

Keş Osman'ın Habbili gızın gaca nişanı atıldı. Nişanını Gulaksız Alı, Gacar Amat, kedi Osman, Gacar Mısdıva, Goca Durmuş atmışla. Nişanında: Dört dene al grap, üç çeki, iki cizi gabırğa, üç dene sarı göyneklik, iki yel bileziği, yarım okka çam sakızı, yedi dene çevre götürmişler. Zengin Deymiya Amadım! Zar götürüler. Hele bi esgerlin yetsin, sene de ne gızlar buluruz. İramatlı dedenin gadife delmesi öylüce sandığımda duruyo. Gelesiyeye bi geyde kövü iki üç yo dolanıve; kaç dene haber geliyo bakıve. Bizleri bile o delme aldattı. Sen onun üçün marak etme.

İsmelcenin Durgadın, İsmanın meresine girmeyomuydun? Bi yorgan, üç evlek tarla, iki çanak, bi sitil düşmüş. Epeyce malı va. Senden ötüre nenesi Erepzeye biyolcuk naf çaldırdım (Oğlan biyo esgerden gesin goley olur) dedi. Gızın gönü var gibi. Her gün bizim gocu kapının yandan geçiyö. Bekir dayına çünüğü Dünürlüğe salalım. Oluvercek olussan, gök deredeki yarım dönüm hisseyi satar çapıt görürüz. Dövün işini de al daneyle, gara kulak guzuyu satarız. Al dana, anan iramatlının ineciğinin danasıydın emme, ne edelim gine alırız. Davılıda iki edelim oğlum ibiret

üçünurkuycuların evinin yanda bi sehet dövdürelim. Davılcı Topal Hakkı davılı güzel huruyo. O davıl dövdükçe hu yaşlan sonura benim bile için bi hoş oluyo.

Ah Amadım ötey gız çok iyiydi emme, gaçırdık bakma gari. Zebeb olannnar kebab olsun; donuz başı bulası Zeliya sebep oldu. Her gün ileniyon. Eveli gün Irza oğlanın yanda bet ilendim gari bet. Naha patlak Zeliyaca, gara gursandan bul, yağlı gurşun önüne gel, İrabbım bilinmedik dertle vesin, guruya gal seydi vaggasına uğra, naha patlak gözün kör ossun da sürüm sürüm sürün, naha dabışça handan, ciğerbağından yan daleciğin patlasın, ocağın tütmesin, giymatlından bul uluyası eğri bacak, yıkıla gal, naha tumbek, goca tefci yolunu gayıp et, çenen düşsün, dilin gopsun! Dedim de bet ettim. Haa Oğlum, eski köylü Memiş'in Gadir oğlan esgerliğe senin yana gelceymiş. Orası eyi değlisen, höyle eyi bi yere düşür gari. Onbaşımışın işdeya... Köylüler çok övübatı gari; onbaşı olmuş otura gomuş deyyola. Yanındaki esgercikleri irezil etme oğlum, senin gibi yitimler vardır.

Oğlum, bi hotugırafını yollada mescide çakıveren, eş dos baksın. Zaddine oğlan akıl yüküymüş deye, dillenden düşürmeyolla.

Amadım, deyceğmiz bu gadar. Bu yandan ben selam eder gara gözlerden doyuncaya gadar öperin. İrmazan oğlan, Habbili gız, Mısdılı selam eder ellenden öperler. Gonşulardan Topal Assiya, Gacar Amat, İmselce, hapış, Gara Elif, Çünük amcan, Muradın Mısdıva, Çakıcı dayın, Gaz Amat, Hörücenin Kör Oğlan, Fadime'nin Hamit, Nazifenin Mısdıva, Çivili İbiram, Çil Ümmet, Gücük Osman Deden, Ekdi İmsel Deden, Tarneci hasan dayın, Gılı Gılı Zeynep selam ederler. Bizi yola bakıdıp durma, mekdubun covabını çabık yolla Amadım.
Nenen Umman"

Bir anekdot

1928 kırca doğumlu Mehmet YILMAZ. Şimdiki gençlerimiz bilmem ne kadar tanırlar bu değerli öğretmenimizi? 1998 yıllarında İzmir Selçuk'ta karşılaşmıştık Mehmet YILMAZ öğretmenimle. Hasta olan Tarım Kredi Kooperatifinde görevli oğlu Şükret'i İzmir Ege Üniversitesine götürüyormuş. Tesadüfen karşılaşmıştık mola verdiği bir mandıranın önünde. Bir yaz günüydü. Oturup birer kahve yudumlamıştık ailesi ve iki oğlu ile beraber. Benim Halk Eğitim Müdürü olduğumu duyunca gözleri farklılaşmıştı. O yöre konuşmasıyla bana mesleğimle ilgili öğütler vermişti.

"Doğduğun toprakları sakın ha unutma evladım. Birçokları gibi sen de unutulur gidersin sonra" ve ben unutmadım ne doğduğum toprakları ne de bu eşsiz değerli meslektaşımı.

Özay Gönülüm "Yâren"i ile

Yıllar önce yazmış olduğu eseri "UMMAN NİNENİN MEKTUPLARI" nı mümkün olduğu kadar çoğaltarak bizden sonrakilere aktarmak için çalışıyorum. Keşke onu daha çok yakından tanıma fırsatım olsaydı. Ama maalesef o şansım da kalmadı şimdi. Yattığın yerde rahat uyu. Ruhun şad olsun öğretmenim (Gökgöz <http://www.acipayam.com/modules.php?name=News&file=article&sid=556> (18.03.2006)).

Sonuç

Kırca'lı öğretmen yazar "Mehmet Yılmaz" ın doğduğumuz toprakları ve yaşadığımız kültürü, ülke genelinde duyuran yazdığı küçük fakat etkisi büyük "Umman Ninenin Mektupları" kitabı, nesilden nesile dolaşan, bir kültür hizmeti olarak kalacaktır. Kırca'lı öğretmen yazar "Mehmet Yılmaz" yazdığı "Umman Ninenin Mektupları" kitabı ile asla unutulmayacak, kültürümüze ve folklorumuza yaptığı katkı sonsuza dek şükranla anılacaktır.

Daha nice "Mehmet Yılmaz" ların yetişmesi / yetiştirilmesi ve sahip çıkılması dileğiyle

Kaynaklar

1. Gökgöz, N. Ölümünün 7. yılında Mehmet YILMAZ ve Vasiyeti <http://www.acipayam.com/modules.php?name=News&file=article&sid=556> (18.03.2006)
2. Vehbi, Ali (1951) Acıpayam (Garbikarasağaç Halkının Asırlık Tarihçesi ve Köylerimize Serpilten Maarif İşliğinin Temel Yüreğilde nasıl Kuruldu? " Ankara: Çankaya Matbaası
3. Yılmaz, M. (1964) Umman Ninenin Mektupları Denizli: İnan Matbaası
4. Kırca'da Sonbahar (resmî siteye gönderen: Salih Erdem) <http://www.acipayam.com/index2.php> (27.08.2006)

FİDAN ŞATIŞ ve PEYZAJ HİZMETLERİ

**ORMAN AĞACI ve MEYVE FİDANI
PARK- BAHÇE SÜS BİTKİLERİ- MEVSİMLİK ÇİÇEK
PROJE - PEYZAJ
BAKIM ve DANIŞMANLIK**

DOÇEV

DOÇEV FİDANLIĞI ÜRETİM MERKEZİ
Karakurt Köyü Yolu-Pamukkale Tenis Kulübü Yanı / DENİZLİ
Tel: 0.258. 213 10 76 Faks: 0.258. 213 11 76

DOÇEV FİDANLIĞI SATIŞ MERKEZİ
Ankara Asfaltı 10. Km EKE Satış Mağazası Yanı / DENİZLİ
Tel: 0.258.267 20 71 Faks 0.258.267 20 96

Çınar Meydanı'nda Cumhuriyetin 10. yılı kutlamaları,
1933 (Unal Bahadır Koleksiyonu)